

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία»

Η ανάπτυξη ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος
σύμφωνα με τη Βασιλεία III

Μαυρογόνατου Σταυρούλα Ιωάννα

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2017

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
«Global Political Economy »

The development of financial system based on the Basel
III.

Maurogonatou Stavroula Ioanna

Corinth, February 2017

Περίληψη

Η παγκοσμιοποίηση και η πολυπλοκότητα των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, σε συνδυασμό με τις εξελίξεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης, δημιούργησαν ένα νέο περιβάλλον το οποίο ουσιαστικά επέβαλλε την δημιουργία και την εφαρμογή ρυθμιστικών και εποπτικών κανονισμών ώστε να δημιουργηθεί ένα ενιαίο και αμοιβαίως αποδεκτό περιβάλλον για την εύρυθμη πλέον λειτουργία των τραπεζών.

Στα πλαίσια αυτά, η συνθήκη της Βασιλείας III, μεταξύ άλλων περιλάμβανε ποικίλα μέτρα με στόχο την βελτίωση των αντανακλαστικών των τραπεζικών ιδρυμάτων όσον αφορά την πρόληψη, αντιμετώπιση και απορρόφηση των κινδύνων και των επιπτώσεων τους, τη βελτίωση των αρχών της εταιρικής διακυβέρνησης και την διαφάνεια στην διαχείρισή τους.

Η παρούσα εργασία διερευνά τις συνθήκες που επιβάλλουν και οι 3 Βασιλείες που έχουν εκδοθεί τα τελευταία χρόνια, με μεγαλύτερη προσοχή τελικά στον τρόπο ανάπτυξης και λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων κάτω από τις εξελίξεις των συγχωνεύσεων και των εξαγορών που έλαβαν μέρος ως αποτέλεσμα των ορίων κεφαλαιακής επάρκειας που επιβλήθηκαν με την Βασιλεία III.

Abstract

Globalization and complexity of international financial institutions, coupled with the developments of the financial crisis, have created a new environment which essentially required the creation and implementation of regulatory and supervisory regulations in order to create a unified and mutually acceptable environment for the smooth function of banks in the future.

In this context, Basel III, among the other Basel directives, included a variety of measures aimed at improving banks reflexes in prevention, treatment and absorption of risks and their impacts, improving the principles of corporate governance and the transparency of their management.

This thesis explores the limits that the 3 directives of Basel imposed recently, with more turns of attention paid to the way that the banking system developed under the mergers and the acquisitions that took place as a result of the capital limits adequacy imposed by Basel III.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	1
1.1 Το χρονικό της Παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	1
1.2 Επιπτώσεις της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης.....	5
1.3 Αδυναμίες της Ευρώπης.....	6
1.4 Η κρίση στην Ευρώπη	8
1.5 Η κρίση στην Ελλάδα.....	9
1.6 Οικονομική κρίση και Ευρωπαϊκές τράπεζες	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	14
2.1 Κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μία Τράπεζα.....	14
2.2 Εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων	17
2.3 Κανονιστικές ρυθμίσεις, Βασιλεία I, II.....	18
2.4 Εποπτεία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	26
3.1 Θέσπιση πλαισίου για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων	26
3.2 Χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα	27
3.3 Η Βασιλεία III	28
3.4 Βασιλεία III και οι ελληνικές τράπεζες.....	34
3.4 Εποπτεία στην Ελλάδα.....	36
Κεφάλαιο 4^ο:	40

4.1 Συγχωνεύσεις λόγω εποπτείας	40
4.2 Προστασία από συστημικούς κινδύνους.....	41
4.3 Βασιλεία III και συγχωνεύσεις.....	41
Συμπεράσματα.....	48
Βιβλιογραφία	51

Εισαγωγή

Η Βασιλεία III αποτελεί ένα σύνολο κανόνων και οδηγιών που ήρθαν για να αντικαταστήσουν τις δύο προηγούμενες προσπάθειες της Ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς σχετικά με την ρύθμιση και εποπτεία της. Ουσιαστικά άρχισε να λειτουργεί ως απάντηση στα προβλήματα που αποκαλύφθηκαν από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Η εφαρμογή των νέων κατευθυντήριων γραμμών από μόνη της δεν επαρκεί για να εκλείψουν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Πρόσθετα μέτρα, όπως καλύτερη παρακολούθηση του τραπεζικού συστήματος, βελτίωση των εθνικών και διεθνικών μηχανισμών επιβολής της νομοθεσίας σύμφωνα με τη νέα συμφωνία της Βασιλείας III, σαφής διαχωρισμός των εμπορικών από τις επενδυτικές τράπεζες και αντικίνητρα για τη δημιουργία των «Too big to fail» χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενδεχομένως θα μπορέσουν να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα στην ενίσχυση του ρόλου της Βασιλείας III.

Η σημαντικότερη τροποποίηση που επέρχεται στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αφορά αναμφισβήτητα τον ορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους. Όπως έχει προαναφερθεί, με την εν λόγω τροποποίηση επιδιώκεται η ενίσχυση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων τους, μετά από την αξιολόγηση των (αρνητικών) εμπειριών που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ως προς τη δυνατότητα των τραπεζών να απορροφήσουν, μέσω των ιδίων κεφαλαίων τους, ζημιές από τους κινδύνους στους οποίους εκτέθηκαν. Εν ολίγοις, η αναζήτηση της γνώσης μέσα από αντικειμενική και συστηματική μέθοδο για την εξεύρεση της λύσης σε ένα πρόβλημα είναι η έρευνα. Η συστηματική προσέγγιση όσον αφορά τη γενίκευση και η διατύπωση μιας θεωρίας είναι επίσης έρευνα. Ως εκ τούτου, ο όρος «έρευνα» αναφέρεται στη συστηματική μέθοδο που αποτελείται από τον καθορισμό του προβλήματος, και έπειτα διατυπώνοντας μια υπόθεση, συλλέγοντας τα πραγματικά στοιχεία ή δεδομένα, αναλύοντας τα γεγονότα φτάνουμε σε ορισμένα συμπεράσματα, είτε με τη μορφή λύσεων στο αρχικό πρόβλημα, ή σε ορισμένες γενικεύσεις για κάποια θεωρητική διατύπωση.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να καταγράψει και να περιγράψει τις νέες συνθήκες λειτουργίας που προκύπτουν για ένα τραπεζικό ίδρυμα βάσει της Βασιλείας III και των επιταγών που αυτή θέτει. Απώτερος στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ανάπτυξης των τραπεζικών ιδρυμάτων, μέσα από τις επιταγές της Βασιλείας III και του λοιπού θεσμοθετημένου κανονιστικού πλαισίου που περιβάλλει την λειτουργία των τραπεζών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.1 Το χρονικό της Παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης

Στα μέσα του 2007 αρχίζουν να εκδηλώνονται τα πρώτα γεγονότα που φέρνουν ένα χρόνο αργότερα στο χείλος της καταστροφής το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό τομέα. Οι αρχές των χωρών άργησαν να επέμβουν είτε μη κατανοώντας πλήρως την κατάσταση είτε επειδή αδυνατούσαν να το κάνουν λόγω του μεγέθους και της έντασης της κρίσης. Πολύ σύντομα η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε στην πραγματική οικονομία δυσχεραίνοντας τις προσπάθειες των αρχών να την ελέγξουν ή και να την εκτονώσουν. Τα γεγονότα απέκτησαν μορφή χιονοστιβάδας και οι συνέπειες τους οδήγησαν για πρώτη φορά στην ιστορία την ανάπτυξη του παγκόσμιου Α.Ε.Π. σε αρνητικό πρόσημο το 2009. Τα πιο σημαντικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν πριν την πτώχευση του Lehman Brothers ήταν τα εξής (Κολλίντζας κ.α., 2009):

- Η επενδυτική τράπεζα Bear Stearns ανακοινώνει στις 18 Ιουλίου του 2007 ότι δύο από τα ταμεία της που δραστηριοποιήθηκαν στα ενυπόθηκα δάνεια καταρρεύσαν, γεγονός που προκάλεσε την υποχώρηση των χρηματιστηριακών δεικτών στην Ευρώπη. Αντιθέτως στις ΗΠΑ, ο δείκτης Dow Jones έσπασε ένα νέο ρεκόρ ξεπερνώντας τις 14.000 μονάδες για να γνωρίσει μια εβδομάδα αργότερα μια από τις πιο σημαντικές πτώσεις της χρονιάς.
- Ο Οργανισμός American Home Mortgage, ένας από τους μεγαλύτερους δανειοδοτικούς οργανισμούς των ΗΠΑ στον τομέα των ακινήτων, ανακοίνωσε την 1η Αυγούστου του 2007 ότι αδυνατεί να αποπληρώσει οφειλές 300 εκατομμυρίων δολαρίων. Η γαλλική τράπεζα BNP Paribas, στις 9 Αυγούστου έκλεισε τρία από τα άλλοτε «δυναμικά» της ταμεία. Την ίδια μέρα, στις 9 Αυγούστου, όταν πλέον η παραδοχή του συστημικού κινδύνου παίρνει επίσημο χαρακτήρα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η FED ρευστοποιούν τις αγορές με 94,8 δισεκατομμύρια ευρώ και 24 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα. Τέσσερις μέρες αργότερα (13/8/2007), η ΕΚΤ

και η FED παρεμβαίνουν με άλλα 48 δισεκατομμύρια ευρώ και 2 δισεκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα.

- Η κεντρική Τράπεζα της Αγγλίας, στις 14 Σεπτεμβρίου του 2007, υποχρεώθηκε να παραχωρήσει δάνειο στην ιδιωτική Northern Rock, την πέμπτη πιο μεγάλη τράπεζα οικιστικών δανείων της χώρας, της οποίας οι πανικόβλητοι καταθέτες σχημάτιζαν ουρές για να αποσύρουν 1 δισεκατομμύριο στερλίνες μέσα σε 24 ώρες. Τελικά, μερικούς μήνες αργότερα, στις 17 Φεβρουαρίου του 2008 η Northern Rock, που δεν ξεπέρασε τα προβλήματα της, κρατικοποιήθηκε.
- Στις 15 Νοεμβρίου, η FED ενίσχυσε το τραπεζικό σύστημα με άλλα 47,25 δισεκατομμύρια δολάρια.
- Στις 11 Ιανουαρίου του 2008 η Bank of America αγόρασε την Countrywide Financial, τον μεγαλύτερο δανειστή στην αγορά ακινήτων στις ΗΠΑ. Ενώ στις 18 Ιανουαρίου ο Bush ανακοίνωσε ένα πρόγραμμα τόνωσης της οικονομίας 150 δισεκατομμυρίων δολαρίων, στις 21 Ιανουαρίου τα διεθνή χρηματιστήρια κατέρρευσαν επειδή θεώρησαν το πρόγραμμα κατώτερο των περιστάσεων.
- Στις 11 Μαρτίου η FED δήλωσε έτοιμη να ρευστοποιήσει τις μεγάλες τράπεζες με ένα ποσό μέχρι 200 δισεκατομμύρια δολάρια. Στις 16 Μαρτίου ο αμερικανικός τραπεζικός κολοσσός JP Morgan ανακοίνωσε την αγορά της τράπεζας Baer Stearns, με την οικονομική συνδρομή της FED, για μόνο \$2 ανά μετοχή (που άξιζε \$170 ένα χρόνο πριν) και έναντι συνολικού ποσού 236 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Στις 7 Σεπτεμβρίου οι Freddie Mac και Fannie Mae τέθηκαν υπό κρατική κηδεμονία με σκοπό να εξυγιάνουν τα οικονομικά τους. Το κράτος εγγυήθηκε τα χρέη τους με 200 δισεκατομμύρια δολάρια, 100 για τον κάθε οργανισμό. Τρεις μέρες αργότερα, η τέταρτη επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ, Lehman Brothers, ανακοίνωσε ζημιές 3,9 δισεκατομμυρίων δολαρίων το τρίτο τρίμηνο του 2008. Στις 15 Σεπτέμβρη ανακοινώθηκε η πτώχευσή της μετά από την αποτυχία της FED να επιτύχει την εξαγορά της από την βρετανική Barclays. Η τελευταία ζήτησε δημόσια εγγύηση για το ενεργητικό που θα αγόραζε, όμως η FED απέρριψε το αίτημά της. Την ίδια μέρα (15/9/2008) η Bank of America εξαγόρασε μια άλλη επενδυτική τράπεζα για 50 δισεκατομμύρια δολάρια, τη Merrill Lynch, ενώ δέκα μεγάλες διεθνείς τράπεζες δημιούργησαν ένα ταμείο 70

δισεκατομμυρίων δολαρίων για να αντιμετωπίσουν την ενδοτραπεζική κρίση ρευστότητας.

Την επομένη (16/9/2008) οι αμερικανικές αρχές κρατικοποίησαν την AIG, την πιο μεγάλη ασφαλιστική εταιρία των ΗΠΑ, παραχωρώντας της 85 δισεκατομμύρια δολάρια έναντι 79,9% του κεφαλαίου της, πράγμα που δεν εμπόδισε μια νέα μεγάλη πτώση στα διεθνή χρηματιστήρια στις 17/9/2008. Στις 18/9/2008 η βρετανική τράπεζα Lloyds TSB αγόρασε την ανταγωνίστριά της HBOS λίγο πριν η τελευταία κηρύξει πτώχευση. Η χρηματοπιστωτική κρίση έχει φτάσει στην αποκορύφωσή του. Την επόμενη περίοδο η κρίση θα εξαπλωθεί κυρίως στην Ευρώπη όπου οι εκεί εθνικές και ευρωπαϊκές αρχές θα προβούν σε μαζικές εθνικοποιήσεις τραπεζών και σε συνεχόμενες ενέσεις ρευστότητας. Οι εξελίξεις είχαν ως εξής:

- Στις 18/9/2008 επίσης, ο Αμερικανός υπουργός οικονομικών Henry Paulson ανακοίνωσε το περίφημο πρόγραμμα διάσωσης των τραπεζών των 700 δισεκατομμυρίων δολαρίων, το οποίο στήριξε δημόσια την επομένη ο Bush κάνοντας έκκληση για «άμεση δράση» προκειμένου να διασωθεί το τραπεζικό σύστημα. Ο δείκτης χρηματιστηριακών αξιών CAC 40 (της Γαλλίας) εκτοξεύθηκε στιγμιαία στις 4.324,87 μονάδες (αύξηση 9,27%).
- Στις 26/9/2008 ο Βέλγο-ολλανδικός τραπεζικός και ασφαλιστικός όμιλος Fortis καταρρέει, ενώ στις ΗΠΑ η τράπεζα JP Morgan πέτυχε με την συνδρομή των νομισματικών αρχών τον έλεγχο της ανταγωνίστριάς της Washington Mutual. Στις 28/9/2009, κρατικοποιήθηκε στη Μεγάλη Βρετανία η τράπεζα Bradford and Bingley, ενώ οι νομισματικές αρχές του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Λουξεμβούργου ρευστοποίησαν τον όμιλο Fortis.
- Στις 29/9/2008 το αμερικανικό κογκρέσο απέρριψε το πρόγραμμα Paulson. Η Wall Street κατέρρευσε χάνοντας σχεδόν 780 μονάδες, τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια γνώρισαν πολύ σημαντικές πτώσεις, όπως και το χρηματιστήριο της Βραζιλίας στο οποίο η πτώση έφθασε το 10%. Την επομένη οι νομισματικές αρχές της Γαλλίας και του Βελγίου διέσωσαν την τράπεζα Dexia ανακοινώνοντας την μερική κρατικοποίησή της, με αποτέλεσμα ο δείκτης CAC 40 να ανακτήσει 1,99%. Παρά το γεγονός ότι το

αμερικανικό κογκρέσο υιοθέτησε τελικά το πρόγραμμα Paulson με κάποιες αλλαγές ως προς την αρχική του εκδοχή την 1^η του Οκτώβρη και παρά το γεγονός ότι στη σύνοδο κορυφής των τεσσάρων οικονομικά ισχυρότερων χωρών της Ε.Ε στις 4 του μήνα (Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία) αυτές οι χώρες δεσμεύτηκαν να στηρίζουν τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές εταιρίες στην Ευρώπη (χωρίς όμως να υιοθετήσουν την ιδέα ενός κοινού ταμείου αντιμετώπισης της κρίσης), ο Οκτώβρης ήταν εξίσου «μαύρος» όσο και ο Σεπτέμβρης.

- Στις 5/10/2008 η Γερμανία υποχρεώθηκε να υιοθετήσει ένα πρόγραμμα διάσωσης της τράπεζας Hypo Real Estate 15 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η Γερμανία αποφάσισε επίσης να εγγυηθεί χωρίς όριο όλες τις προσωπικές καταθέσεις στις τράπεζες. Την ίδια μέρα, η γαλλική BNP Paribas αγόρασε τον Fortis για 14,7 δισεκατομμύρια ευρώ.

- Ωστόσο, τα κυβερνητικά προγράμματα και οι δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης δεν έπεισαν τις χρηματιστηριακές αγορές. Την «μαύρη Δευτέρα» του Οκτώβρη (6/10/2008) κατέρρευσαν τα διεθνή χρηματιστήρια. Ο δείκτης CAC 40 έπεσε κατά 9,04% στις 3.717,98 μονάδες καταγράφοντας την μεγαλύτερη πτώση της ιστορίας του. Ο δείκτης Dow Johns με πτώση 3,58% έκλεισε στις 10.000 μονάδες, στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2004. Το Λονδίνο έκλεισε με ζημιές 7,85%, η Φρανκφούρτη με 7,07%, η Ζυρίχη με 6,12%, ενώ η Μόσχα με ζημιές-ρεκόρ της τάξης του 19%.

- Στις 7/10/2008 οι υπουργοί οικονομικών της Ε.Ε. συνήλθαν στο Λουξεμβούργο και συμφώνησαν τις βασικές αρχές ενδεχόμενων προγραμμάτων αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το κατώτατο ποσό εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων στα κράτη μέλη της Ένωσης ορίστηκε στις 50.000 ευρώ αντί στις 20.000. Ωστόσο, δεν επιτεύχθηκε η δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού ταμείου για αντιμετώπιση της κρίσης. Η Ισπανία, που δεν κλήθηκε στη σύνοδο των μεγάλων χωρών της Ε.Ε. στις 4/10/2008, έθεσε σε εφαρμογή το δικό της πρόγραμμα αντιμετώπισης της κρίσης.

- Τη «μαύρη Δευτέρα» του Οκτώβρη διαδέχθηκε η «μαύρη Τετάρτη» (8/10/2008). Τα διεθνή χρηματιστήρια, περιλαμβανομένων βεβαίως των ευρωπαϊκών, καταρρέουν κυριολεκτικά από τις ΗΠΑ μέχρι την Ιαπωνία, παρά την απόφαση των μεγάλων κεντρικών τραπεζών να μειώσουν τα βασικά επιτόκιά τους. Η Μεγάλη Βρετανία

αγόρασε εν μέρει το τραπεζικό σύστημα της χώρας έναντι ενός ποσού 50 δισεκατομμυρίων στερλινών (65 δισεκατομμύρια ευρώ με την τότε ισοτιμία). Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) προέβλεψε μια δραματική επιβράδυνση της παγκόσμιας μεγέθυνσης.

- Η καταστροφή συνέχισε και δυο επόμενες δύο μέρες: Από το κραχ του 1987, η 9η Οκτωβρίου ήταν η χειρότερη μέρα του αμερικανικού χρηματιστηρίου. Ο δείκτης Dow Johns με ζημιές 7,33% έπεσε στις 8.579,19 μονάδες. Στις 10/10/2008 κατέρρευσαν τα χρηματιστήρια στην Ασία επηρεασμένα από την ιστορική πτώση της Wall Street την προηγούμενη και τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια γνώρισαν μια νέα πτώση. Η ιαπωνική ασφαλιστική εταιρία Yamato Life κήρυξε πτώχευση, ενώ το Λονδίνο – η πάλε ποτέ πρωτεύουσα του νεοφιλελευθερισμού και της Θάτσερ – έκανε έκκληση στα κράτη να ακολουθήσουν την «επαναστατική» της συνταγή: να κρατικοποιήσουν εν μέρει το τραπεζικό τους σύστημα.

- Στις 13/10/2008 τα μεγάλα κράτη της Ε.Ε. παρουσίασαν τα εθνικά προγράμματά τους για διάσωση του τραπεζικού συστήματος. Το προβλεπόμενο ποσό χρηματοδότησης ή εγγύησης των χρηματοδοτήσεων των τραπεζών πλησιάζει τα 1.700 δισεκατομμύρια ευρώ. Στις 29/11/2008 η FED μείωσε εκ νέου το βασικό της επιτόκιο.

1.2 Επιπτώσεις της Χρηματοπιστωτικής Κρίσης

Η ταχεία μετάδοση της κρίσης μεταξύ των οικονομιών του πλανήτη ανέδειξε την εξάρτηση των μοντέλων ανάπτυξης που ακολουθούν οι περισσότερες χώρες βασισμένες στο εξωτερικό εμπόριο. Στην Λατινική Αμερική η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε στο 4,6 από 5,8% του 2007, οι χώρες δε που επηρεάστηκαν περισσότερο είναι εκείνες της Κεντρικής Αμερικής οι οποίες ήταν σε μεγαλύτερο βαθμό εξαρτημένες από το εξωτερικό εμπόριο. Η οικονομία της Κίνας επιβραδύνθηκε από 13 στο 9% με μια σημαντική μείωση των εξαγωγών της. Από την δίνη της κρίσης δεν ξέφυγε ούτε η Ανατολική Ευρώπη με τις Βαλτικές χώρες να επηρεάζονται περισσότερο.

Άλλες χώρες υπέστησαν πιο άμεσες συνέπειες από την έκρηξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης στις Η.Π.Α.. η Δανία εισήλθε σε ύφεση κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008 χτυπημένη από την κρίση στην αγορά ακινήτων, την υψηλή ανεργία και τις δυσκολίες στον τραπεζικό σύστημα που θα οδηγήσουν αργότερα στην χρεοκοπία 11 τραπεζικούς οργανισμούς. Η βιομηχανική παραγωγή του ευρώ σημείωσε κατά τους τελευταίους μήνες του 2008 μια μείωση κατά σχεδόν 3% πλήττοντας κυρίως τον κατασκευαστικό τομέα της Γερμανίας. Η σχεδόν ταυτόχρονη κατάρρευση των τριών μεγαλύτερων τραπεζών της Ισλανδίας γονάτισε κυριολεκτικά τη χώρα υποτιμώντας μαζικά το εθνικό της νόμισμα, την κορώνα και σημειώνοντας διψήφιους αριθμούς σε ποσοστά ανεργία και πληθωρισμό.

Το 2009 η παγκόσμια οικονομία υπέστη πλήρως τα αποτελέσματα της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας ήταν βαθιά σε όλες τις μεγάλες χώρες του κόσμου, φθάνοντας στο σημείο μέγιστης βύθισης το πρώτο τρίμηνο του έτους, για αυτό το λόγω η ύφεση του 2009 θεωρήθηκε ως η χειρότερη ύφεση μετά το 1929. Η γενικευμένη κρίση οδήγησε σε κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας που μείωσε την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, ευνόησε την τάση για αποταμίευση αποδυναμώνοντας έτσι την συνολική ζήτηση (Caballero and Krishnamurthy, 2009:586).

Στην Ευρώπη η ύφεση οδήγησε σε εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις με το Α.Ε.Π. να συρρικνώνεται σημαντικά στην Ιρλανδία (-5,0%), την Ιταλία (-3,1), το Ηνωμένο Βασίλειο (-2,8%), τη Γερμανία (2,3%), τις Κάτω Χώρες και την Ισπανία (-2,0%), το Βέλγιο (-1,9%) και Γαλλία (-1,8%).

1.3 Αδυναμίες της Ευρώπης

Η σύνδεση των αγορών μετέφερε την κρίση του τραπεζικού συστήματος στην Ευρώπη, ωστόσο οι διαφορετικές συνθήκες της Ευρωζώνης μετέτρεπαν το πρόβλημα σε ακόμα πιο σύνθετο. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), ακολουθώντας τα βήματα της FED, προσέφερε ολοκαίνουργιο δημόσιο χρήμα ώστε να κρατήσει ζωντανές τις

τράπεζες. Για να μην αμφισβητηθεί το όλο εγχείρημα η ΕΚΤ επέλεξε να μην τυπώσει χρήμα αλλά να δανειστεί από όσους είχαν κεφάλαια διαθέσιμα προς επένδυση. Συνεπώς, δεν υπήρξε δημιουργία χρήματος αλλά ανακατανομή των αποταμιεύσεων. Ανάμεσα στους πιστωτές της ήταν Κινέζοι, Ιάπωνες, Άραβες, Γερμανοί επενδυτές αλλά και ασφαλιστικά ταμεία και ιδιώτες που προτιμούσαν πλέον να δανείζονται κράτη και όχι τράπεζες.

Συνέπεια αυτού ήταν να επωμιστούν τα κράτη και κατ' επέκταση οι φορολογούμενοι το βάρος της ύφεσης το οποίο σε οικονομικούς όρους μετατράπηκε σε δημόσιο χρέος. Επιπλέον η Ευρώπη δεν διαθέτει εσωτερικό μηχανισμό ανανέωσης των πλεονασμάτων που θα επέτρεπε να επενδύονται τα κέρδη των πλεονασματικών χωρών (Γερμανία) στις ελλειμματικές (Ελλάδα) ώστε να λειτουργήσει η ευρωζώνη σε ρυθμούς πραγματικής σύγκλισης. Οι χώρες της Ευρωζώνης λειτουργούν υπό καθεστώς νομισματικής σύγκλισης καθώς η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για το κοινό νόμισμα και την αξία του. Ταυτόχρονα όμως κάθε κράτος-μέλος είναι υπεύθυνο για τα χρέη του, τα έσοδά του (δηλαδή τους φόρους του) και για το πού ξοδεύει τα χρήματά του.

Παρότι το ευρώ ακολούθησε μια πορεία ανατίμησης ως προς το δολάριο, η Γερμανία είδε τα εξαγωγικά της πλεονάσματα να εκτοξεύονται την ίδια στιγμή που οι λιγότερο ανταγωνιστικές χώρες επηρεάζονταν δυσμενώς από την εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Η Γερμανία και η Ολλανδία δημιούργησαν σημαντικά πλεονάσματα κρατώντας χαμηλά την εγχώρια ζήτηση. Τα πλεονάσματα αυτά πέρασαν με τη μορφή δανεισμού στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης δημιουργώντας πληθωριστικές τάσεις, αυξάνοντας τα ελλείμματα τους και κατά συνέπεια και το εξωτερικό τους χρέος.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 2009 το αθροιστικό εμπορικό έλλειμμα της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας υπολογίζονταν στα 122,5 δις δολάρια, ενώ το πλεόνασμα της Γερμανίας ήταν 109,7 δις δολάρια. Την ίδια χρονιά η Γερμανία όντας ο μεγάλος εξαγωγέας βρισκόταν στην τρίτη θέση της παγκόσμιας κατάταξης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ενώ ταυτόχρονα χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία ήταν κάτω από τη θέση 170 με ελλείμματα μεγαλύτερα των 30 δις. Παραδόξως αυτές οι χώρες έπρεπε να κρατούν σε συγκεκριμένα επίπεδα τα χρέη και τα

ελλείμματα ενώ ταυτόχρονα να δραστηριοποιούνται υπό μια ενιαία νομισματική πολιτική. Αυτή η κατάσταση είχε και έχει σαν συνέπεια να διαμορφώνονται αντικρουόμενα οικονομικοπολιτικά κίνητρα και διάσταση συμφερόντων σε μια περιοχή που κανονικά θα έπρεπε να συμβαδίζει.

1.4 Η κρίση στην Ευρώπη

Η κρίση δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη σηματοδεύτηκε από την εκτίναξη των επιτοκίων δανεισμού των περιφερειακών οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αποκορύφωμα την έξοδο της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας από τις διεθνείς αγορές (στις περιπτώσεις της Ελλάδας και της Ιρλανδίας το χρέος είχε καταστεί πρακτικά μη διαχειρίσιμο) και την προσφυγή τους στον μηχανισμό στήριξης της Ε.Ε., του Δ.Ν.Τ. και της Ε.Κ.Τ.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, το – ούτως ή άλλως υψηλό – έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε από 6,4% το 2007 σε 9,4% το 2008 και σε 15,4% το επόμενο έτος, με αποτέλεσμα την αύξηση του δημοσίου χρέους από 105% σε 126,8% του ΑΕΠ μέσα σε δύο έτη.

Στην περίπτωση της Ιρλανδίας, η οικονομική κρίση, αλλά και η απόφαση της κυβέρνησης να εγγυηθεί το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών της χώρας μετέτρεψαν τους άλλοτε πλεονασματικούς προϋπολογισμούς σε βαθιά ελλειμματικούς (με το έλλειμμα να αγγίζει το 37% το τρίτο τρίμηνο του 2010) και υπερδιπλασίασαν, μεταξύ των ετών 2008-2010, το δημόσιο χρέος.

Εν τούτοις, η επίδραση της οικονομικής κρίσης στα ελλείμματα των γενικών κυβερνήσεων και στο συνολικό χρέος των ευρωπαϊκών χωρών αποτέλεσε γενικευμένο φαινόμενο. Το συνολικό έλλειμμα των χωρών της ευρωζώνης ανήλθε το 2009 σε 6,3% του ΑΕΠ, υπερδιπλάσιο του ορίου που θέτει το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης και υπερτριπλάσιο από το έλλειμμα του αμέσως προηγούμενου έτους. Μόλις 5 από τα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. διατηρήθηκαν κατά το έτος αυτό εντός του ορίου του 3%, ενώ άλλα 5 κράτη μέλη είδαν το έλλειμμα τους να υπερβαίνει το 10% του ΑΕΠ τους. Ως αποτέλεσμα, το συνολικό χρέος της ευρωζώνης άγγιξε το 80%, σχεδόν δέκα ποσοστιαίες

μονάδες υψηλότερο σε σχέση με το 2008. Επιπλέον, οι παραπάνω τάσεις συνεχίστηκαν και κατά τη διάρκεια του 2010, με το έλλειμμα των χωρών της ευρωζώνης να ανέρχεται, κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους σε σχεδόν 6% και το αντίστοιχο χρέος να αυξάνεται στο 82,5%.

1.5 Η κρίση στην Ελλάδα

Τον Οκτώβρη του 2009, με την αλλαγή της κυβέρνησης στην Ελλάδα, οι ελληνικές αρχές ενημέρωσαν την Eurostat ότι το υπολογιζόμενο έλλειμμα του 2009 δεν ήταν 3,7% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος, όπως είχε ανακοινωθεί την άνοιξη του ίδιου έτους, αλλά 12,5%. Η αναγνώριση εκ μέρους των ελληνικών αρχών ότι είχαν δώσει ανακριβή στοιχεία πυροδότησε μια τεράστια δυσπιστία στις αγορές για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας: κατά τους πρώτους μήνες του 2010 τα επιτόκια των ελληνικών ομολόγων ανέβηκαν σε επίπεδο συγκρίσιμα με εκείνα αναδυόμενων οικονομιών, όπως η Ινδία, το Εκουαδόρ ή οι Φιλιππίνες. Στο περιθώριο της άτυπης συνάντησης των αρχηγών κρατών των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 11 Φεβρουαρίου 2010, τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης διακήρυξαν τη βούλησή τους να αναλάβουν συντονισμένη δράση, αν χρειαστεί, για να στηρίξουν την οικονομική σταθερότητα στην ευρωζώνη. Στις 3 Μαρτίου του ίδιου έτους η ελληνική Κυβέρνηση πήρε πρόσθετα μέτρα για να καταστήσει βιώσιμο τον προϋπολογισμό. Λίγο αργότερα (25 Μαρτίου 2010) οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωζώνης ξανασυναντήθηκαν και συμφώνησαν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός μηχανισμού βοήθειας προς την Ελλάδα, σε περίπτωση που η τελευταία αποφάσιζε να τη ζητήσει. Η συνδρομή θα γινόταν μέσω συντονισμένων διμερών δανείων, σε συνδυασμό με τη βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και πάντως υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Το συνολικό ύψος του δανείου ήταν 80 δις, ενώ αργότερα σε αυτά προστέθηκαν και άλλα 30 δις του ΔΝΤ. Η Ελλάδα ζήτησε επισήμως βοήθεια στις 23 Απριλίου 2010. Στις 27 Απριλίου 2010 ο οίκος αξιολόγησης Standard & Poors υποβάθμισε τα μακροπρόθεσμα ομόλογα του ελληνικού δημοσίου σε BB+, δηλαδή σε μη επενδυτική βαθμίδα (“σκουπίδια”).

Το Μάιο του 2010 υπογράφηκαν δύο δανειακές συμφωνίες. Προέβλεπαν ότι η απελευθέρωση και χορήγηση των δανειακών δόσεων θα γινόταν υπό αυστηρές προϋποθέσεις, οι οποίες καταγράφηκαν σε “Μνημόνιο Συνεννόησης” και περιλάμβαναν σειρά μέτρων οικονομικής πολιτικής με σκοπό τη δημοσιονομική πειθαρχία. Παρά τα δάνεια, σύντομα έγινε σαφές ότι το ελληνικό χρέος παρέμενε μη βιώσιμο. Για την αναδιάρθρωσή του κρίθηκε απαραίτητη και η συμμετοχή των ιδιωτών, η οποία, ωστόσο, σχεδιάστηκε σε εθελοντική βάση προκειμένου να μην εκληφθεί από τους οίκους αξιολόγησης ως πιστωτικό γεγονός. Η σχετική απόφαση λήφθηκε στη Σύνοδο Κορυφής των Αρχηγών Κρατών ή Κυβερνήσεων στις 21 Ιουλίου 2011 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το Μάρτιο του 2012 με “κούρεμα” της τάξης περίπου του 53,5% από την ονομαστική αξία των ελληνικών ομολόγων. Η Ελλάδα κέρδισε έτσι χρόνο προσαρμογής για να αποτρέψει τη χρεοκοπία.

1.6 Οικονομική κρίση και Ευρωπαϊκές τράπεζες

Από αυτήν την οπτική, η ραγδαία αύξηση του δημοσίου χρέους ήταν αποτέλεσμα της κατάρρευσης των εσόδων από φόρους και κοινωνικές εισφορές, εισφορές οι οποίες αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης όταν ενεργοποιήθηκαν οι αυτοματισμοί που προβλεπόντουσαν για τη σταθεροποίηση. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι εξελίξεις αυτές επηρέασαν και τις τοπικές τράπεζες και την κεντρική.

Για να βρούμε την ρίζα του προβλήματος, θα πρέπει να πάμε ένα βήμα πίσω και να κοιτάξουμε από πού προέκυψε η διόγκωση του ιδιωτικού χρέους. Μια σημαντική πλευρά της διαδικασίας ολοκλήρωσης στην Ευρώπη μετά την εισαγωγή του Ευρώ ως κοινού νομίσματος ήταν το να αυξηθεί κατακόρυφα η διακρατική δραστηριότητα στον τραπεζικό τομέα. Τα ανοίγματα των τραπεζών των χωρών που θεωρούνταν «υγιείς» σε σχέση με αυτές που «χωλαίνουν» αυξήθηκαν κατακόρυφα με την εισαγωγή του Ευρώ και την αρχή της οικονομικής κρίσης. Και ενώ αυτή η έκρηξη στις οικονομικές εισροές μοιραζόταν άνισα μεταξύ των χωρών της περιφέρειας, εν τούτοις τις επηρέασε όλες και ο περιορισμός των επιπτώσεών τους αποδείχθηκε ιδιαίτερα δύσκολος.

Σε μια περίοδο όπου κανείς δεν περίμενε να σταματήσει τόσο απότομα η ανάπτυξη, όπως συνέβη στην ζώνη του Ευρώ, το σύστημα μέσα στο οποίο λειτουργεί η Ευρωπαϊκή

Ένωση, καθιστά ακόμη πιο δύσκολο τον περιορισμό των συνεπειών από το ένα κράτος – μέλος στο άλλο καθώς όπως είναι γνωστό, οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί επιτρέπουν την ελεύθερη διέλευση του κεφαλαίου εντός της. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες είχαν ως αποτέλεσμα την μετατροπή της εισροής μιας σχετικά φτηνής χρηματοδότησης σε ένα τεράστιο πιστωτικό γεγονός στις χώρες που τώρα βρίσκονται σε συναγερμό.

Από την άλλη, οι πιστώσεις του ιδιωτικού τομέα δεν αξιοποιήθηκαν ορθά. Από την πλευρά της ζήτησης, σε ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων, οι καταναλωτές και οι επιχειρήσεις έχοντας μια εκτίμηση στο νου για ανάπτυξη, «φόρτωσαν» υπερβολικά την κατανάλωση και την επένδυση. Από την πλευρά της προσφοράς, οι Ευρωπαϊκές τράπεζες και οι χρηματοπιστωτικές αγορές πέσαν έξω στις εκτιμήσεις τους και δεν διαχειρίστηκαν σωστά τον πιστωτικό κίνδυνο (Constancio, 2013). Αυτός ήταν και ο κύριος λόγος που οδήγησε στις πιέσεις στους μισθούς και τις τιμές, την απώλεια ανταγωνιστικότητας και τα υψηλά ελλείμματα των τρεχουσών ισοζυγίων.

Σημαντικό ρόλο για την κατάσταση την οποία έχουν περιέλθει σήμερα τόσο η Ελλάδα όσο και οι λοιπές Ευρωπαϊκές χώρες που πιέζονται από τους δανειστές τους, έπαιξε και η διεθνής κρίση και η μετάδοση της από τις τράπεζες των ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι χώρες του Ευρώ βίωσαν τις άμεσες συνέπειες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης μέσω αφενός των ανοιγμάτων που είχαν κάποιες Ευρωπαϊκές τράπεζες στον τομέα της στέγασης των ΗΠΑ και αφετέρου όταν υλοποιήθηκε η γενική παγκόσμια ανατιμολόγηση των κινδύνων που προκλήθηκε από τις ΗΠΑ, είχε σοβαρές αρνητικές συνέπειες για την τοπική χρηματοπιστωτική σταθερότητα σε αυτές τις χώρες (Constancio, 2013). Μπροστά στις απώλειες αυτές, οι τράπεζες αναγκάστηκαν να εξισορροπήσουν τα χαρτοφυλάκιά τους ώστε να τηρήσουν τα κανονιστικά στάνταρντ κεφαλαίου. Αυτό σημαίνει πως αύξησαν τις τοποθετήσεις τους προς την ασφαλή μεριά του δημοσίου χρέους όπως έγινε άλλωστε φανερό και μετά την κατάρρευση του κολοσσού της Lehman Brothers. Η στροφή αυτή στην ασφάλεια, δημιούργησε μία αστάθεια ως προς την πραγματική οικονομία όπως θα δούμε κατόπιν. Εάν ταυτόχρονα προσθέσουμε και τους περιορισμούς που τέθηκαν στα δημόσια οικονομικά σε πολλές χώρες του ευρώ, μπορούμε να αντιληφθούμε πόσο εκτεθειμένες μένουν οι τράπεζες και

πως η απόρροια της δίκης τους στάσης (και μη πρόνοιας θα λέγαμε) πέρασε στην πραγματική οικονομία.

Ήταν το 2010 όταν φάνηκαν τα πλήρη αποτελέσματα στις χώρες με μεγάλα ελλείμματα στον προϋπολογισμό τους και υψηλό χρέος που συχνά συνδύαζαν τα δυο αυτά χαρακτηριστικά με την έλλειψη πρωτοβουλιών προς δομικές μεταρρυθμίσεις που θα προσέφεραν μια προοπτική ανάπτυξης στην χώρα. Τα κράτη που αναφέραμε παραπάνω, και μέσα σε αυτά και η Ελλάδα, υπό την πίεση αυτή, με τη σειρά τους διακινδύνευσαν την σταθερότητα του Ευρώ. Ο τρόπος με τον οποίον εξελίχθηκε η κρίση αυτή, ξάφνιασε την διεθνή κοινότητα, ειδικά όσον αφορά το κομμάτι της μετάδοσης της κρίσης από την μία χώρα στην άλλη. Ιστορικά, η μετάδοση κρίσεων στην περιοχή του Ευρώ λειτουργεί προς δύο κατευθύνσεις: από τα κράτη προς τα άλλα κράτη και από τα κράτη στις τράπεζες. Υστέρα από τις δύο πρόσφατες μελέτες της ΕΚΤ, φανερώθηκε πως υπάρχει σχέση και μετάδοση κινδύνου από τράπεζα προς τράπεζα (εντός Ευρώ) και από τράπεζα στην πραγματική οικονομία. Πιο συγκεκριμένα, στον λόγο του ο Constancio (2013) αναφέρει πως από την αρχή αυτής της κρίσης, τα αποθεματικά των τραπεζών που προμήθευαν πιστώσεις είναι σχεδόν 20% συνολικά χαμηλότερα από ότι θα ήταν αν δεν υπήρχαν οι εντάσεις στις αγορές κρατικών ομολόγων.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό πως ο τραπεζικός τομέας έχει τεράστιο βάρος στην δημιουργία και την εξέλιξη της κρίσης στην ζώνη του Ευρώ. Οι οικονομικές και μακροοικονομικές ανισορροπίες που συσσωρεύτηκαν από τις δραστηριότητες των Ευρωπαϊκών τραπεζών από το 2007, μαζί με το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης, ήταν οι κύριοι παράγοντες της κρίσης στην Ευρώπη. Θα πρέπει να σημειωθεί πως εάν δεν υπήρχαν οι παραπάνω παράγοντες, η κρίση δεν θα ήταν καθόλου σοβαρή. Στο ερώτημα του γιατί δεν αντιμετώπισαν οι Ευρωπαίοι τις οικονομικές ανισορροπίες προ της κρίσης, μερίδιο έχει η αντιμετώπιση που επιλέχθηκε να ακολουθηθεί ως προς την οικονομική ολοκλήρωση και την τραπεζική δραστηριότητα. Αφενός, ο ιδιωτικός τομέας ήταν σε γενικές γραμμές σταθερός και αυτορρυθμιζόμενος, διαθέτοντας στη σύνθεσή του ρυθμιστικούς παράγοντες που βελτιστοποιούσαν τις οικονομικές αποδόσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.1 Κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μία Τράπεζα

Η έννοια του κινδύνου για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνδέεται με την αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη κάποιων κρίσιμων μεγεθών. Ο κίνδυνος με άλλα λόγια μπορεί να οριστεί ως η μεταβλητότητα των πιθανών αποτελεσμάτων μίας πράξης. Με τον ορισμό αυτό ο κίνδυνος αποκτά αντικειμενική έννοια και γίνεται μετρήσιμο μέγεθος. Η ανάληψη κινδύνου είναι συνυφασμένη με τη φύση των δραστηριοτήτων μίας τράπεζας. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται η τράπεζα μπορεί να είναι τυχαίος και ανεξέλεγκτος αφού κάτι τέτοιο πιθανό να οδηγούσε στην εμφάνιση προβλημάτων, τα οποία με τη μορφή αλυσιδωτών αντιδράσεων μπορούν να προκαλέσουν ακόμη και την κατάρρευση μίας τράπεζας (Bessis, 2002).

Οι πηγές τραπεζικού κινδύνου είναι ποικίλες, ιδιαίτερα σήμερα που οι τράπεζες δραστηριοποιούνται σε ένα περιβάλλον παγκοσμιοποιημένο. Δεν αρκεί όμως μία απλή αναφορά στις πηγές αυτές. Θα πρέπει να μπορούν να προσδιοριστούν με σαφήνεια, γιατί μόνο τότε είναι δυνατή η μέτρηση και η διαχείριση του κινδύνου.

Σύμφωνα με τη διατύπωση του Bessis (2002), οι τραπεζικοί κίνδυνοι ορίζονται ως «δυσμενείς επιρροές στην αποδοτικότητα, διάφορων ξεχωριστών πηγών αβεβαιότητας». Στο τραπεζικό περιβάλλον εγκυμονούν πολλών ειδών κίνδυνοι, οι οποίοι χρειάζονται προσεκτικό ορισμό ώστε να μετρηθούν ποσοτικά. Η μέτρηση του κινδύνου έγκειται στη σύλληψη της πηγής αβεβαιότητας και την πιθανή επίδραση της στην αποδοτικότητα.

Ένας άλλος σύντομος ορισμός του κινδύνου είναι η πιθανότητα να εξελιχθεί ένα γεγονός διαφορετικά από ότι προσδοκούμε. Πιο αναλυτικά κίνδυνος είναι το σύνθετο αποτέλεσμα που προκύπτει από τον υπολογισμό της πιθανότητας να συμβεί ένα δυσμενές γεγονός και της επίπτωσης που μπορεί να έχει αυτό το γεγονός. Δηλαδή ο κίνδυνος είναι συνάρτηση της πιθανότητας να συμβεί ένα δυσμενές γεγονός και της σοβαρότητας της επίπτωσης αυτού του γεγονότος.

Η θεσμική απελευθέρωση των χρηματαγορών, οι εξελίξεις του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος, η εισροή ρευστού στις αγορές, η τιτλοποίηση των απαιτήσεων και η εμφάνιση με επενδυτικό χαρακτήρα θεσμικών επενδυτών, που είχαν απαιτήσεις υψηλών αποδόσεων (όπως τα hedge funds και τα private equity funds) έχουν μεταλλάξει το χρηματοπιστωτικό σύστημα άρδην. Οι αλλαγές αυτές είχαν ως αποτέλεσμα την ανάληψη αυξημένων κινδύνων, όχι μόνο λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού, αλλά και των διακυμάνσεων στις αγορές χρήματος και κεφαλαίων. Με την ανάπτυξη λοιπόν των τραπεζικών λειτουργιών σε πιο σύνθετους υβριδικούς σχηματισμούς οι κίνδυνοι, οι οποίοι καλούνται να αναλάβουν τα τραπεζικά ιδρύματα διευρύνονται σε άλλες μορφές, πέραν των κλασικών (πιστωτικός κίνδυνος - credit risk), όπως είναι αυτός της αγοράς και ο λειτουργικός. Συγκεκριμένα λοιπόν μπορούμε να αναφέρουμε τα τρία αυτά είδη κινδύνων προσδιορίζοντας τα κάτωθι βασικά μεγέθη.

1. Κίνδυνος Αγοράς (*Market Risk*): Ο κίνδυνος αυτός αφορά τις ανεπιθύμητες μεταβολές της αγοράς και αναγνωρίζεται χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία. Ακόμη, είναι εύκολα μετρήσιμος, γιατί έχει να κάνει με περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας που αποτιμώνται σε καθημερινή βάση (every day traded assets). Είναι ο κίνδυνος της δυσμενούς μεταβολής στην αγορά της τιμής κάποιου στοιχείου, στη χρονική περίοδο που απαιτείται για την πραγματοποίηση μίας συναλλαγής με αντικείμενο το στοιχείο αυτό. Ο χρόνος πραγματοποίησης της συναλλαγής εξαρτάται από το είδος του στοιχείου. Ακόμη όμως και αν ο χρόνος αυτός είναι σύντομος, οι μεταβολές μπορεί να είναι σημαντικές σε ιδιαίτερα ασταθείς αγορές. Πιο συγκεκριμένα τα στοιχεία που προκαλούν τον κίνδυνο αγοράς είναι οι μη αναμενόμενες κινήσεις και γεγονότα που συμβαίνουν στα επιτόκια, στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, στις τιμές χρεογράφων και χρηματοοικονομικών προϊόντων και έχει ως συνέπεια τη μείωση της αξίας του χαρτοφυλακίου της τράπεζας. Ο κίνδυνος αγοράς είναι περισσότερο έντονος στις επενδύσεις που αφορούν σε μετοχικούς ή ομολογιακούς τίτλους καθώς και στο άνοιγμα θέσεων σε συνάλλαγμα (Dowd, 2007: 1).

Για τις τράπεζες ο κίνδυνος αγοράς αναφέρεται στη δυσμενή απόκλιση) από την αγοραία αξία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών τους, τη χρονική στιγμή της ρευστοποίησης του. Ο κίνδυνος αυτός απορρέει από τη μεταβολή στην αποτίμηση της αξίας των τίτλων που

αποτελούν μέρος του χαρτοφυλακίου της τράπεζας. Έτσι, ο τρόπος που μεταβάλλονται οι τιμές και η συσχέτιση της μεταβολής με παλαιότερες παρατηρήσεις είναι μερικά από τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση του κινδύνου αγοράς.

Μια τράπεζα μπορεί να είναι εκτεθειμένη σε κίνδυνο αγοράς από χρεωστικά χρεόγραφα (χρεωστικοί τίτλοι σταθερού ή κυμαινόμενου επιτοκίου όπως για παράδειγμα ομόλογα), μετοχές, παράγωγα (προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου, προθεσμιακά συμβόλαια και δικαιώματα σε χρεωστικούς τίτλους, swaps σε επιτόκιο και συναλλαγματικές ισοτιμίες, προθεσμιακές θέσεις συναλλάγματος, swaps μετοχών, προθεσμιακά συμβόλαια και δικαιώματα σε δείκτες μετοχών, δικαιώματα σε προθεσμιακά συμβόλαια, warrants) και συναλλαγματικές συναλλαγές (Saunders et al., 2006).

2. Πιστωτικός Κίνδυνος (Credit Risk): Αυτή η μορφή κινδύνου έχει να κάνει με την πιθανότητα της μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλόμενων μερών προς την τράπεζα. Η αποτίμησή του δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση, και αποτελεί την πρώτη μορφή κινδύνου που απασχόλησε τις τράπεζες από την μέρα της ύπαρξής τους. Αναλύεται σε (Altman et al., 1998):

- I. **Loan Credit Risk:** η αδυναμία εκπλήρωσης των δανειακών υποχρεώσεων ενός αντισυμβαλλομένου της τράπεζας.
- II. **Issuer Credit Risk:** η αδυναμία εκπλήρωσης ενός εκδότη αξιών των υποχρεώσεών του.
- III. **Counterparty Risk:** η αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων ενός αντισυμβαλλομένου της τράπεζας (που προέρχεται από κάποια συναλλαγή όπως π.χ. trading σε παράγωγα προϊόντα).
- IV. **Settlement Risk (Κίνδυνος Διακανονισμού):** η αδυναμία ενός αντισυμβαλλομένου να καταβάλει ή να παραδώσει έγκαιρα όπως αναμενόταν την παροχή του.

Ο πιστωτικός κίνδυνος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη φύση των τραπεζικών εργασιών και ορίζεται ως ο κίνδυνος αθέτησης των υποχρεώσεων των πιστούχων μιας τράπεζας (Καλφάογλου, 2012). Αυτό το γεγονός μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές ζημιές και να επιδεινώσει τα οικονομικά μεγέθη του τραπεζικού ιδρύματος.

3. Λειτουργικός Κίνδυνος (*Operational Risk*): Αυτή η μορφή κινδύνου αφορά στην ύπαρξη ζημιολογικών καταστάσεων, οι οποίες προέρχονται κυρίως από το εσωτερικό της τράπεζας, λόγω ανεπαρκών ή λανθασμένων διαδικασιών, συστημάτων ελέγχου, ανθρώπινων ενεργειών ή λόγω εξωτερικών γεγονότων. Ο λειτουργικός κίνδυνος προκύπτει από την περίπτωση που ανεπαρκή πληροφοριακά συστήματα, λειτουργικά προβλήματα, κενά εσωτερικού ελέγχου, απάτη, απρόβλεπτες καταστροφές προκαλούν μη αναμενόμενη ζημία.

Η αδυναμία εντοπισμού και καταγραφής των κινδύνων έχει σαν αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα παρακολούθησης και να μη γίνονται οι απαραίτητες διορθωτικές ενέργειες. Οι συνέπειες μπορεί να είναι καταστροφικές, όταν πρόκειται για σημαντικούς κινδύνους. Ο λειτουργικός κίνδυνος εμφανίζεται σε δύο επίπεδα (Cruz, 2002) :

α) τεχνικό, όταν δηλαδή είναι ανεπαρκές το πληροφοριακό σύστημα ή το σύστημα μέτρησης των κινδύνων και

β) οργανωτικό, όταν δεν υπάρχει κατάλληλο σύστημα κανόνων για τη συνεχή παρακολούθηση και έλεγχο των κινδύνων. Βασική αρχή στο επίπεδο αυτό είναι η σαφής διάκριση μεταξύ των τμημάτων που γεννούν κι αυτών που επιβλέπουν και ελέγχουν τους κινδύνους.

2.2 Εποπτεία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων

Η παγκοσμιοποιημένη σήμερα χρηματοοικονομική δραστηριότητα, η ταχύτητα διακίνησης των κεφαλαίων λόγω της εισαγωγής της σύγχρονης τεχνολογίας και η μετακύλιση των κρίσεων μεταξύ των κρατών επέβαλλε τη θέσπιση ενιαίων κανόνων προληπτικής εποπτείας ώστε να εξασφαλίζεται η χρηματοοικονομική σταθερότητα. Ο στόχος αυτής αλλά και της προσπάθειας διεθνούς εναρμόνισης των κανόνων προληπτικής τραπεζικής εποπτείας είναι η δυνατότητα των διεθνών τραπεζών να αντιμετωπίζουν κρίσεις που προκύπτουν από την τυχόν επέλευση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται.

Η προληπτική εποπτεία είναι τμήμα ενός συνόλου προληπτικών μέτρων και προστατευτικών μηχανισμών που έχουν ως στόχο τη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος με την αποτροπή της επέλευσης αρνητικών αλυσιδωτών αντιδράσεων μεταξύ τραπεζών.

Η υιοθέτηση μέτρων προληπτικής εποπτείας αποσκοπεί στον περιορισμό της έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα των πιστούχων μέσω του ελέγχου της ευαισθησίας του χαρτοφυλακίου τους στους διάφορους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται και με την ενίσχυση της ικανότητας τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης των κινδύνων αυτών.

Οι εποπτικοί κανόνες παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαχείριση κινδύνων. Τίθενται κατευθυντήριες γραμμές βάσει ενός κανονιστικού πλαισίου που σηματοδοτεί την ανάπτυξη και την εξέλιξη των εσωτερικών διαδικασιών και υποδειγμάτων. Σημειώνεται η ώθηση που έχει δοθεί στην ανάπτυξη των υποδειγμάτων μέτρησης και διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου με την αποδοχή της χρήσης εσωτερικών μοντέλων αποτίμησης του πιστωτικού κινδύνου στα πιστωτικά ιδρύματα (Bessis, 2002).

2.3 Κανονιστικές ρυθμίσεις, Βασιλεία I, II

Η επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε τη λειτουργία της σε μία περίοδο (1973) η οποία σηματοδεύτηκε από την κατάργηση του διεθνούς νομισματικού συστήματος της έντονης μεταβλητότητας των ισοτιμιών και των επιτοκίων, δηλαδή του Bretton Woods. Αποτέλεσμα της εν λόγω κατάργησης ήταν η αδυναμία των τραπεζών να αντιμετωπίσουν επαρκώς το μέχρι τότε άγνωστο κίνδυνο των συναλλαγματικών και επιτοκιακών μεταβολών.

«Το 1974 η γερμανική τράπεζα Bankhaus ID Herstatt έφτασε στη χρεοκοπία λόγω άστοχων θέσεων σε προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος, με αποτέλεσμα να προκληθούν αλυσιδωτές αντιδράσεις στο τραπεζικό σύστημα. Η επιτροπή της βασιλείας ιδρύθηκε με τη συμμετοχή 13 χωρών (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και

ΗΠΑ¹)». Μία από τις βασικές αποστολές της Βασιλείας, ήταν να θωρακίσει και να διασφαλίσει τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, ώστε να «προλαμβάνει» μελλοντικές συστημικές κρίσεις. Σημαντικά μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι η διασυννοριακή συνεργασία των εκάστοτε τραπεζικών εποπτικών αρχών, η προληπτική εποπτεία και κυρίως η ακριβής καταγραφή και διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες. Η Επιτροπή έχει επίσης επιφορτιστεί με τη διατύπωση ευρέως εφαρμοστέων εποπτικών προτύπων, αλλά και κατευθύνσεων. Ακόμη, η Βασιλεία προτείνει πρακτικές λήψης θεσμικών μέτρων ή άλλων προσαρμογών, ανάλογα με τις ενδείξεις και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εθνικών τους συστημάτων, με σκοπό τον περιορισμό των τραπεζικών κινδύνων.

Το πλαίσιο της Βασιλείας II, το οποίο είναι ευρύτερα γνωστό ως Basel II, αποτελεί βελτίωση του υφιστάμενου πλαισίου της Βασιλείας I. Αρχικά επεβλήθη ένας ελάχιστος ενιαίος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας, στο ύψος του 8%, και εναρμονίστηκε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό σύστημα. Ακόμη, εισήγαγε νέες εξελιγμένες και ευέλικτες μεθόδους για τη μέτρηση του πιστωτικού και του λειτουργικού κινδύνου, μεθόδους για την αποτελεσματική μείωση του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και αρχές δημοσιοποίησης στοιχείων και πληροφοριών προς τις εποπτικές αρχές και τους μετόχους.

Η αδήριτη ανάγκη για τη βελτίωση και την ολοκλήρωση του Συμφώνου της Βασιλείας I, προήλθε κυρίως λόγω των αλλαγών στο διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα (διασυννοριακή διακίνηση κεφαλαίων, αυξημένος συνολικός κίνδυνος συστήματος, το ενδεχόμενο οικονομικού arbitrage). Επίσης, σημαντικό ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη έπαιξαν και οι αλλαγές στη φύση και το μέγεθος των κινδύνων που αναλαμβάνει η κάθε τράπεζα.

Στο πλαίσιο της Βασιλείας II συγκαταλέγονται τρεις αλληλένδετοι πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας αφορά το ελάχιστο επίπεδο κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των

¹ Παπαδογιάννης Γιάννης, «Βασιλεία II, Κατακλυσμιαίες αλλαγές στη λειτουργία των τραπεζών», Thesis.gr.

αναλαμβανομένων κινδύνων (minimum capital requirement). Βάσει των αρχών του πρώτου πυλώνα, ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας ισούται με το Εποπτικό Κεφάλαιο προς το άθροισμα του Πιστωτικού, του Λειτουργικού και του Κινδύνου Αγοράς. Ο Πιστωτικός Κίνδυνος αποτελεί για τη Βασιλεία II μέγεθος βαρύνουσας σημασίας. Η κάθε Τράπεζα πρέπει να μετράει ανά χαρτοφυλάκιο τον κίνδυνο με συγκεκριμένη μέθοδο. «Όσον αφορά τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, οι τρόποι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων που προτείνονται είναι δύο και είναι οι εξής: Η τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach) η οποία σε σχέση με το πλαίσιο της Βασιλείας I βελτιώθηκε και συμπληρώθηκε, και η μέθοδος εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings-based approach IRB). Για τη μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου υπάρχουν η μέθοδος του βασικού δείκτη (basic indicator approach), η τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach) καθώς και η μέθοδος της εσωτερικής μέτρησης (advanced measurement approach- AMA) (euro2day.gr, 2011)».

Στη Βασιλεία II ο δεύτερος πυλώνας αφορά στη διαδικασία εποπτικού ελέγχου. Αυτός ο έλεγχος προσδιορίζει τις πιστοποιήσεις από μεριάς των εποπτικών αρχών σχετικά με τις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου για την αποτίμηση της κεφαλαιακής επάρκειας. Σε περιπτώσεις στις οποίες κριθεί αναγκαίο, οι εποπτικές αρχές μπορούν να προβούν σε παρεμβάσεις σχετικά με τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου που ακολουθούνται.

Ο τρίτος πυλώνας αφορά στην πειθαρχία αγοράς (market discipline). Βάσει αυτού του πυλώνα, πρωταγωνιστικό ρόλο παίζει η διαφάνεια της λειτουργίας της τράπεζας και η δημοσιοποίηση των σχετικών στοιχείων αυτής. Αυτό επιτυγχάνεται με την τήρηση των διαφόρων κανόνων δημοσίευσης των αναλυτικών οικονομικών στοιχείων και μεθόδων για τον τρόπο υπολογισμού της επάρκειας των κεφαλαίων που θέτει ο πυλώνας αυτός.

Οι συνεχείς και αδιάκοπες μεταβολές του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος, καθιστούν την ομαλή και αξιόπιστη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος άμεσα εξαρτώμενη από επικαιροποιημένους εποπτικούς και ρυθμιστικούς κανόνες, οι οποίοι θα υποχρεώνουν τις τράπεζες να αναπτύσσουν συστήματα ελέγχου υψηλής ποιότητας.

Ο αντικειμενικός στόχος της επιτροπής της Βασιλείας είναι η ενδυνάμωση της σταθερότητας και της αξιοπιστίας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, μέσω υιοθέτησης αποτελεσματικότερων πρακτικών διαχείρισης κινδύνων.

Οι ρυθμίσεις των κεφαλαιακών απαιτήσεων της Βασιλείας III εισήχθησαν με σκοπό να καλυφθούν οι ελλείψεις του πλαισίου της Βασιλείας II και να ενισχυθεί η σταθερότητα του Χρηματοπιστωτικού Τομέα.

Με τη Βασιλεία III η ενδυνάμωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων ζητείται να πραγματοποιηθεί:

- ο με τη διεύρυνση της ποιότητας των Κεφαλαιακών απαιτήσεων και του δείκτη Ιδίων προς Ξένα Κεφάλαια, καθώς και
- ο με τη θωράκιση των σχετικών ελέγχων και συνακόλουθα την ενίσχυση της προστασίας από τον κίνδυνο.

Οι αναθεωρητικές οδηγίες εκτίμησης του πιστωτικού κινδύνου έχουν να κάνουν με την εκτίμηση του για όλο το χαρτοφυλάκιο, με τον περιορισμό της εξάρτησης από αξιολογήσεις κανονιστικού πλαισίου περί κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς και τη βελτίωση του υπολογισμού του κινδύνου σε περιόδους ύφεσης.

Η Βασιλεία III αν και βελτίωσε τις μετρήσεις που πιστωτικού κινδύνου δεν τις αναθεώρησε. Η ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας κατέστη ανεπαρκής, αυτονόητα διότι ζητήθηκε με καθυστέρηση και σε περίοδο ύφεσης. Οι παρεμβάσεις της Βασιλείας III δεν διαφαίνεται να διασφαλίζει τη σταθερότητα του Χρηματοπιστωτικού Τομέα.

Η κατάρρευση της αγοράς στεγαστικών δανείων υψηλού ρίσκου (subprime market) στις Η.Π.Α. και η οικονομική κρίση στην Ευρώπη, με πρόσφατο πρωταγωνιστή την Κύπρο, αποδεικνύει το ευάλωτο χαρακτήρα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και επιτάσσει την αναγκαιότητα στενότερης εποπτείας, συχνότερων καταστατικών ελέγχων και θέσπισης αυστηρότερων κανονιστικών ρυθμίσεων.

Ο ερχομός και η εγκαθίδρυση της «Βασιλείας III» επιδιώκει κατ' αρχήν μια σημαντική ενίσχυση του περιεχομένου των διατάξεων του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου και την

καθιέρωση καινοτόμων μέσων ρυθμιστικών παρεμβάσεων που αφορούν κυρίως μεγέθη μικρο-προληπτικής παρέμβασης. Ο ουσιαστικά νέος άξονας όμως είναι η καθιέρωση κανόνων μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης.

Ένα ακόμη νέο στοιχείο είναι ότι η Επιτροπή της Βασιλείας δρομολογεί και μια εκτενή τροποποίηση των διατάξεων του κανονιστικού πλαισίου που ισχύει διεθνώς, και αφορά κυρίως τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των διεθνών τραπεζών και πιο συγκεκριμένα τον βαθμό που τα κεφάλαια αυτά καλύπτουν τους ενδεχόμενους κινδύνους της αγοράς.

Κατά την περίοδο 2007-2009 η παγκόσμια οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή οικονομική κρίση μετά τη Μεγάλη Ύφεση του 1929. Στον απόηχο της κρίσης αυτής, ήρθε μια ουσιαστική αναθεώρηση της επιτροπής της Βασιλείας II, που ονομάζεται Βασιλεία III, και η οποία προτάθηκε, με την εισαγωγή νέων αυστηρότερων ορίων κεφαλαιακής επάρκειας για τα τραπεζικά ιδρύματα, και έθεσε νέες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την ρευστότητα. Η Βασιλεία III πλέον αποτελεί το νέο ανάχωμα έναντι σε μία ενδεχόμενη κρίση στο μέλλον.

Την ίδια περίοδο που λαμβάνουν χώρα οι νέες συζητήσεις για το νέο παγκόσμιο ρυθμιστικό πλαίσιο, η Ελλάδα διανύει μια περίοδο σοβαρής και βαθιάς κρίσης που σχετίζεται άμεσα με το δημόσιο χρέος της χώρας. Ένα από τα κύρια θύματα της κρίσης είναι ο τραπεζικός τομέας, ο οποίος συνεχίζει να δέχεται πιέσεις στην κερδοφορία, μειώσεις στον όγκο των καταθέσεων και διόγκωση των πιστώσεων του, μεταξύ άλλων.

Έχοντας ως αφετηρία τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο και τις επιπτώσεις της δημοσιονομικής κρίσης σε αυτόν, παρακάτω θα επιχειρηθεί μία ανασκόπηση των οδηγιών της Βασιλείας III και τις πιθανές επιπτώσεις αυτών στις παρούσες περιόδους οικονομικής αναταραχής. Μπορεί άραγε το νέο πλαίσιο να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αποτροπή μιας νέας χρηματοπιστωτικής κρίσης;

Η ανάγκη για αυστηρότερη και πιο ισχυρή εποπτεία στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα ήταν εμφανής πολύ πριν από την διετία 2007-2009 οπότε και ξέσπασε η οικονομική κρίση σε διεθνές επίπεδο. Παρά το γεγονός ότι η Βασιλεία I ήταν η πρώτη σοβαρή προσπάθεια για την επιβολή διεθνών εποπτικών κανονισμών σχετικά με την

λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, σύντομα ξεπεράστηκε και αντικαταστάθηκε από τη Βασιλεία II. Το σοκ της πρόσφατης οικονομικής κρίση οδήγησε την Επιτροπή Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας να προτείνει ένα νέο παγκόσμιο ρυθμιστικό πλαίσιο που είχε ως στόχο ένα πιο ισχυρό και ανθεκτικό τραπεζικό σύστημα. Η Βασιλεία III αποτελεί το νέο βασικό στήριγμα μιας πιθανής κρίσης στο μέλλον. Το νέο πλαίσιο δεν ενισχύει μόνο τα πρότυπα κεφαλαιακής επάρκειας σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά εισαγάγει και αντίστοιχα πρότυπα ρευστότητας. Υποστηρίζεται ότι η εφαρμογή της Βασιλείας III θα οδηγήσει σε ένα μέλλον για τις τράπεζες με μεγαλύτερη κεφαλαιακή επάρκεια, μεγαλύτερη ρευστότητα και μικρότερο πιστωτικό κίνδυνο (Vassiliadis et al, 2012).

Παρ' όλα αυτά εξακολουθεί να απασχολεί τους οικονομικούς αναλυτές παγκοσμίως το αν η Βασιλεία III είναι μια σημαντική μεταρρύθμιση ή απλά κάποια βιαστική αντίδραση της επιτροπής στην πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση. Κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί ο βαθμός στον οποίο υπάρχει η ανάγκη για αυστηρούς κανόνες εποπτείας, αλλά και η ανάγκη για την μέτρηση της αποτελεσματικότητας των κανονισμών αυτών, καθώς και των αποτυχιών που μπορεί να επιφέρουν.

Τέτοιες αποτυχίες εκδηλώνονται μόνο σε περιόδους κρίσης, και ως εκ τούτου η Ελλάδα αποτελεί κατάλληλο πεδίο για να αποδειχθεί εάν οι νέες προτεινόμενες κατευθυντήριες γραμμές της Βασιλείας III δεν θα πρέπει να θεωρηθούν ως το ελιξήριο για όλες τις ελλείψεις του τραπεζικού τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και ως μία ακόμη συνιστώσα στην κοινή προσπάθεια για την σταθεροποίηση του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος.

2.4 Εποπτεία σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Για την περίοδο από 1η Ιανουαρίου 2010 έως 31 Δεκεμβρίου 2013, θεσπίστηκε πρόγραμμα υποστήριξης των οργανισμών που συμβάλλουν δραστικά στην εποπτική σύγκλιση και συνεργασία της Ένωσης όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, την χρηματοοικονομική αναφορά και τους λογιστικούς ελέγχους. Έπειτα, δημιουργήθηκε Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοοικονομικής Εποπτείας (ΕΣΧΕ), το οποίο συγκεντρώνει τους φορείς που ασκούν χρηματοοικονομική εποπτεία σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο Ένωσης και τους επιτρέπει να λειτουργούν ως δίκτυο. Το ΕΣΧΕ αποτελείται από:

- I. το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ), το οποίο ευθύνεται για τη μακρό-προληπτική επίβλεψη του χρηματοοικονομικού συστήματος, ώστε να αποφευχθούν συστημικοί κίνδυνοι που απειλούν τη χρηματοοικονομική σταθερότητα στην Ένωση.
- II. την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, η κύρια αποστολή της οποίας είναι η προστασία των καταθετών και των επενδυτών
- III. την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων
- IV. την Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών

Οι ζημίες που υπέστησαν οι Ευρωπαϊκές τράπεζες κατά την περίοδο της κρίσης αγγίζουν το 1 τρις ευρώ ή διαφορετικά το 8% του ΑΕΠ της Ένωσης. Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το 2011 μία δέσμη προτάσεων για την αλλαγή πλεύσης των 8.000 τραπεζών που λειτουργούν στην Ευρώπη. Απώτερος στόχος των προτάσεων αυτών είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα της Ένωσης, με ταυτόχρονη διασφάλιση της χρηματοδότησης από την πλευρά των τραπεζών της οικονομικής δραστηριότητας και της ανάπτυξης.

Η πρόταση απαιτεί από τις τράπεζες να διαθέτουν περισσότερα και καλύτερης ποιότητας κεφάλαια, ώστε να αντιστέκονται με περισσότερη αυτονομία σε μελλοντικά πλήγματα. Μέσα από την πρόταση αυτή η Επιτροπή μεταφέρει στην Ευρώπη τα διεθνή πρότυπα σχετικά με τα τραπεζικά κεφάλαια που συμφωνήθηκαν σε επίπεδο G20² (και είναι γνωστά ως Βασιλεία III). Η πρωτοπορία της Ευρώπης στο ζήτημα αυτό έγκειται στο γεγονός ότι η εφαρμογή των εν λόγω κανόνων θα γίνει σε περισσότερες από 8.000 τράπεζες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 53% του παγκόσμιου ενεργητικού.

Η πρόταση απαρτίζεται από δύο σκέλη: το ένα έχει να κάνει με την πρόσβαση στις δραστηριότητες αποδοχής καταθέσεων, και το άλλο με τον κανονισμό που διέπει τον

² Η G20 ιδρύθηκε το 1999 και μέλη του είναι οι χώρες με τις 20 μεγαλύτερες οικονομίες παγκοσμίως: Αργεντινή, Αυστραλία, Βραζιλία, Καναδάς, Κίνα, Γαλλία, Γερμανία, Ινδία, Ινδονησία, Ιταλία, Ιαπωνία, Μεξικό, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Νότιος Αφρική, Κορέα, Τουρκία, Βρετανία, ΗΠΑ, Ευρωπαϊκή Ένωση.

τρόπο διεξαγωγής των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των εταιρειών επενδύσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3⁰

3.1 Θέσπιση πλαισίου για την εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων³

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2012 προτάθηκε συγκεκριμένη ομάδα μέτρων τα οποία περιλαμβάνουν ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων και ενιαίο εποπτικό μηχανισμό, καθώς και τα επόμενα βήματα για τον ενιαίο μηχανισμό εξυγίανσης των τραπεζών (COM/2012/510). Ακόμη, συμπεριλαμβάνει κανονισμό με τον οποίο εναρμονίζεται ο ισχύων κανονισμός για την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών με το νέο θεσμικό πλαίσιο για την εποπτεία των τραπεζών, έτσι ώστε η λήψη αποφάσεων από την EAT να είναι εξασφαλισμένα ισορροπημένα και ότι η EAT θα συνεχίσει να φροντίζει για τη διαφύλαξη της ακεραιότητας της ενιαίας αγοράς (COM/2012/512).

Όποιες εποπτικές αρμοδιότητες έχουν να κάνουν με την διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και τον εντοπισμό κινδύνων που απειλούν την βιωσιμότητα των τραπεζών εντός της ευρωζώνης, θα ασκούνται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Η EKT θα αναλάβει να είναι αρμόδια για θέματα εγκρίσεων της λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, για την εποπτεία των κεφαλαιακών απαιτήσεων, της ρευστότητας και της μόχλευσης, καθώς και για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ομίλων που διενεργούν ετερογενείς δραστηριότητες. Η EKT θα μπορεί να δράσει ενεργητικά όσον αφορά παρεμβάσεις όταν μια τράπεζα παραβιάζει, ή υπάρχει κίνδυνος να παραβιάσει, τις κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις, αναγκάζοντας τις τράπεζες να λάβουν διορθωτικά μέτρα.

Η συνεργασία της EKT με την EAT, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας, θα συνεχιστεί, με την EAT να συνεχίζει την εκπόνηση των ενιαίων κανόνων που θα ισχύουν και για τα 27 κράτη-μέλη, και έτσι θα διασφαλίζεται η συνοχή των εποπτικών πρακτικών σε ολόκληρη την Ένωση.

³ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0280:FIN:EL:HTML> Ηλεκτρονική πρόσβαση στο δίκαιο της Ε.Ε.

Για τις διασυνοριακές τράπεζες οι οποίες δραστηριοποιούνται τόσο εντός όσο και εκτός των κρατών μελών που συμμετέχουν στον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό (EEM), θα συνεχίσουν να ισχύουν οι υφιστάμενες διαδικασίες συντονισμού εγχώριας εποπτικής αρχής/εποπτικής αρχής υποδοχής. Ως προς τα θέματα για τα οποία η ΕΚΤ θα αναλάβει εποπτικά καθήκοντα, η ΕΚΤ θα ενεργεί ως εγχώρια εποπτική αρχής/εποπτικής αρχής υποδοχής για όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη.

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η απόφαση των κρατών μελών να συγκροτηθεί ενιαίος εποπτικός μηχανισμός ήταν προϋπόθεση για πιθανή άμεση ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ).

Σε μια περίοδο κρίσης, η Τράπεζα της Ελλάδος αντιμετώπισε με επάρκεια την ανάγκη για στήριξη τόσο του τραπεζικού συστήματος γενικότερα όσο και των μεμονωμένων τραπεζών ειδικότερα. Κατά τη γνώμη μας, η Τράπεζα της Ελλάδος επέδειξε αυξημένα αντανακλαστικά από την αρχή της κρίσης, εντείνοντας την εφαρμογή των εποπτικών κριτηρίων και ενδυναμώνοντας την παρακολούθηση των εγχώριων τραπεζών. Επισημαίνουμε ότι η κεντρική τράπεζα ανέλαβε πρωτοβουλίες για να σταθεροποιήσει το τραπεζικό σύστημα σε μια περίοδο πρωτοφανούς δοκιμασίας, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης της βιωσιμότητας και των πιθανών κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών».

3.2 Χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα⁴

Σε γενικές γραμμές η χρηματοοικονομική εποπτεία στην Ελλάδα είναι διαρθρωμένη ως εξής:

I. Η Τράπεζα της Ελλάδος εποπτεύει:

(α) σε μικροεπίπεδο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος και τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις και

⁴ <http://www.hba.gr/5ekdosis/syltomos.asp> Σταϊκούρας Π. «Η θεσμική οργάνωση της χρηματοοικονομικής εποπτείας στην Ελλάδα. Προκλήσεις και προοπτικές μετά την κρίση».

(β) τις διαδικασίες προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχουν οι παραπάνω οργανισμοί, με μοναδική εξαίρεση την παροχή των επενδυτικών υπηρεσιών.

II. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς η οποία είναι η αρμόδια αρχή για:

(α) τη μικροπροληπτική εποπτεία των ανωνύμων εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΑΕΠΕΥ), των ανωνύμων εταιρειών διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων (ΑΕΔΑΚ), των ανωνύμων εταιρειών επενδύσεων χαρτοφυλακίου (ΑΕΕΧ), των ανωνύμων εταιρειών επενδύσεων ακίνητης περιουσίας (ΑΕΕΑΠ) και των ανωνύμων εταιρειών επενδυτικής διαμεσολάβησης (ΑΕΕΔ),

(β) την προστασία των καταναλωτών όσον αφορά τις υπηρεσίες που παρέχουν οι παραπάνω οργανισμοί και τις επενδυτικές υπηρεσίες που παρέχονται από πιστωτικά ιδρύματα, και

(γ) τις οργανωμένες αγορές που λειτουργούν στην Ελλάδα, με την εξαίρεση της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων⁵ της οποίας διαχειριστής και βασικός επόπτης είναι η Τράπεζα της Ελλάδος.

III. Τέλος, το νεοσυσταθέν με το άρθρο 20 του ν. 3867/2010 (Α 128) Συμβούλιο Συστημικής Ευστάθειας στο υπουργείο Οικονομικών είναι αρμόδιο για τη μακροπροληπτική εποπτεία και τη διασφάλιση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας.

3.3 Η Βασιλεία III

Από συστηματική άποψη, οι διατάξεις της «Βασιλείας III» μπορούν να καταταγούν σε δύο κατηγορίες⁶:

⁵ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Markets/HDAT/default.aspx> Η Ηλεκτρονική Δευτερογενής Αγορά Τίτλων (ΗΔΑΤ) είναι η οργανωμένη δευτερογενής αγορά τίτλων (ΦΕΚ Β' 998/27.05.09) με αντικείμενο διαπραγμάτευσης τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου καθώς επίσης ομόλογα και εν γένει χρεωστικούς τίτλους σταθερού εισοδήματος που έχουν εκδοθεί από εταιρίες ή άλλους εκδότες.

⁶ <http://www.hba.gr/5Ekdotis/UplPDFs/sylogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>
<http://www.hba.gr/5Ekdotis/UplPDFs/sylogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>

(α) Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις μέσω των οποίων επέρχονται τροποποιήσεις σε διατάξεις του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου που διέπει την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών (δηλαδή της «Βασιλείας II»), καθώς και προσθήκες σε αυτό.

(β) Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι διατάξεις με τις οποίες καθιερώνονται «καινοτόμα στοιχεία». Η σημαντικότερη τροποποίηση που επέρχεται στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αφορά τον ορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους.

Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης κρίσης διαπιστώθηκε ότι ορισμένες τράπεζες υπέστησαν σημαντικές ζημίες από ανοίγματα για τα οποία δεν είχαν καθιερωθεί κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Για τον λόγο αυτό, με το νέο κανονιστικό πλαίσιο επιδιώκεται η ενίσχυση της κάλυψης των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο από στοιχεία του χαρτοφυλακίου τους (εντός και εκτός ισολογισμού), όπως, π.χ., εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα, συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς, και δάνεια για την αγορά κινητών αξιών και θέσεων σε παράγωγα μέσα.

Κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου σύμφωνα με την τυποποιημένη προσέγγιση, οι τράπεζες οφείλουν να αξιολογούν τον πιστωτικό κίνδυνο των ανοιγμάτων τους, ανεξάρτητα από το αν υπάρχει ή όχι πιστοληπτική αξιολόγηση από Οίκους Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (“credit rating agencies”), και να ελέγχουν κατά πόσο οι συντελεστές στάθμισης που εφαρμόζονται για τα εν λόγω ανοίγματα είναι κατάλληλοι ή όχι.

Προκειμένου να αναγνωρίζουν ως «επιλέξιμο» έναν Οίκο Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας, οι εθνικές εποπτικές αρχές οφείλουν να ελέγχουν σε διαρκή βάση αν αυτός πληροί τα κατάλληλα κριτήρια, λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς τον αναθεωρημένο Κώδικα της IOSCO, του 2008, για τους Οίκους Αξιολόγησης Πιστοληπτικής Ικανότητας (Code of Conduct Fundamentals for Credit Rating Agencies, Report of the Technical Committee).

Όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα βασικά αίτια της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης υπήρξε η υπερβολική μόχλευση των τραπεζών. Για τον λόγο

αυτό και με στόχο την αποφυγή της εμφάνισης του φαινομένου στο μέλλον (κυρίως λόγω των σημαντικών αρνητικών συνεπειών που συνεπάγονται για τον πραγματικό τομέα της οικονομίας οι διαδικασίες απομόχλευσης (“deleveraging”) των τραπεζών σε περιόδους έντασης), με διατάξεις της «Βασιλείας III» καθιερώνεται ένας απλός συντελεστής μόχλευσης, ο οποίος δεν βασίζεται στον κίνδυνο (δηλαδή τα στοιχεία του ενεργητικού και εκτός ισολογισμού των τραπεζών δεν σταθμίζονται με συντελεστές κινδύνου), και θα εφαρμόζεται συμπληρωματικά προς τις απαιτήσεις κεφαλαιακής επάρκειας (ως “backstop measure”).

Ο συντελεστής μόχλευσης, το ύψος του οποίου ανέρχεται σε 3%, έχει σχεδιαστεί αρχικά ώστε να έχει:

- ως αριθμητή τα βασικά ίδια κεφάλαια των τραπεζών (σύμφωνα με τον νέο ορισμό), και
- ως παρονομαστή τα ανοίγματά τους, εντός και εκτός ισολογισμού, βάσει της λογιστικής τους αξίας, χωρίς στάθμιση κατά τον κίνδυνο και (κατ’ αρχήν) χωρίς δικαίωμα συμψηφισμού απαιτήσεων και υποχρεώσεων (όπως ισχύει κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων), σύμφωνα με τις λεπτομερείς διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου.

Με το νέο κανονιστικό πλαίσιο καθιερώνονται για πρώτη φορά σε διεθνές επίπεδο δύο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών (“liquidity ratios”):

- ένας βραχυχρόνιος, ο «συντελεστής κάλυψης ρευστότητας» (liquidity coverage ratio, LCR)
- ένας μακροχρόνιος, ο «συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης» (net stable funding ratio),

Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας

Με την καθιέρωση του εν λόγω συντελεστή επιδιώκεται η διασφάλιση της ύπαρξης επαρκών, υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού, ώστε να καλυφθούν ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις. Ο εν λόγω συντελεστής, το ύψος του οποίου πρέπει να ισούται ή να υπερβαίνει το 100%, ορίζεται ως ο λόγος:

- του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του ενεργητικού,
- προς το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών κατά τη διάρκεια των επόμενων τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών,

όπως αυτό και αυτές καθορίζονται με τις εκτενέστετες και λεπτομερείς διατάξεις του νέου κανονιστικού πλαισίου.

(β) Ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης

Με την καθιέρωση του συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης επιδιώκονται δύο στόχοι:

- Ο πρώτος συνίσταται στην αντιμετώπιση του προβλήματος που απορρέει από τον ετεροχρονισμό στη ρευστοποιησιμότητα στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού του ισολογισμού των τραπεζών (“liquidity mismatch”).
- Επιδιώκεται, επίσης, η δημιουργία κινήτρων στις τράπεζες να χρησιμοποιούν σταθερές πηγές για τη χρηματοδότηση των περιουσιακών τους στοιχείων (περιλαμβανομένων των δανείων), η διάρκεια των οποίων υπερβαίνει το έτος.

Ο εν λόγω συντελεστής, το ύψος του οποίου πρέπει να υπερβαίνει το 100%, ορίζεται ως ο λόγος:

της διαθέσιμης ποσότητας σταθερής χρηματοδότησης / προς την απαιτούμενη ποσότητα σταθερής χρηματοδότησης,

Εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές

Προκειμένου να διασφαλιστεί η κατάλληλη παρακολούθηση και αξιολόγηση του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές με ομοιόμορφο τρόπο, η Επιτροπή της Βασιλείας καθιερώνει πέντε εργαλεία παρακολούθησής του:

- τη συμβατική αναντιστοιχία ληκτοτήτων (“contractual maturity mismatch”),
- τη συγκέντρωση της χρηματοδότησης (“concentration of funding”),
- τα διαθέσιμα μη βεβαρημένα στοιχεία του ενεργητικού (“available unencumbered assets”),

- τον συντελεστή κάλυψης ρευστότητας ανά σημαντικό νόμισμα (“LCR by significant currency”), και
- τα εργαλεία παρακολούθησης εξελίξεων στην αγορά (“market-related monitoring tools”).

Τα εργαλεία αυτά πρέπει να χρησιμοποιούνται από τις εποπτικές αρχές σε διαρκή βάση, ώστε να αποκτούν επαρκή και συγκεκριμένη πληροφόρηση αναφορικά με τις συνθήκες ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα και τις επιμέρους τράπεζες.

Η σημαντικότερη τροποποίηση που επέρχεται στο ισχύον κανονιστικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αφορά αναμφισβήτητα τον ορισμό των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων τους. Όπως έχει προαναφερθεί, με την εν λόγω τροποποίηση επιδιώκεται η ενίσχυση της ποιότητας των ιδίων κεφαλαίων τους, μετά από την αξιολόγηση των (αρνητικών) εμπειριών που αντλήθηκαν κατά τη διάρκεια της πρόσφατης διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ως προς τη δυνατότητα των τραπεζών να απορροφήσουν, μέσω των ιδίων κεφαλαίων τους, ζημιές από τους κινδύνους στους οποίους εκτέθηκαν. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να γίνουν, κατ’ αρχήν, οι ακόλουθες επισημάνσεις:

(α) Το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων, τα οποία καλούνται «ελάχιστα» (“minimum capital”) δεδομένου ότι καθιερώνονται και τα δύο προαναφερθέντα κεφαλαιακά αποθέματα, θα συνεχίσει να αποτελείται από το άθροισμα:

Στη Βασιλεία III, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω ενός αυστηρότερου ορισμού και κανόνων διαφάνειας των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, με ιδιαίτερη έμφαση σε υψηλότερης ποιότητας μορφών κεφαλαίων (καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο, εμφανή αποθεματικά) που θα επιτρέπει τις τράπεζες να απορροφούν, ενδεχόμενες ζημιές από τους κινδύνους στους οποίους εκτέθηκαν.

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα συνεχίσει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 8% και θα συνεχίσει να ισούται με το λόγο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων (Tier 1

capital + Tier 2 capital) προς το σύνολο των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Στη συνέχεια ακολουθεί πίνακας με το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των νέων διατάξεων.

Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής ελάχιστων ορίων κεφαλαιακών δεικτών

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Δείκτης CET 1	4% - 4,50%	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%
Δείκτης Tier 1	5,5% - 6%	6%	6%	6%	6%	6%
Δείκτης συνολικών ιδίων κεφαλαίων	8%	8%	8%	8%	8%	8%

Σύμφωνα με το νέο κανονιστικό πλαίσιο, οι τράπεζες καλούνται να δημιουργούν κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (capital conservation buffer), επιπροσθέτως των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που πρέπει να τηρούν σε διαρκή βάση. η δημιουργία αυτού του αποθέματος θα γίνεται σε ομαλές περιόδους (δηλαδή σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης και πιστωτικής επέκτασης) με σκοπό τη διασφάλιση της δυνατότητας απορρόφησης, μέσω αυτών, ζημιών που μπορεί να επέλθουν σε περιόδους έντασης του οικονομικού κύκλου.

Το απόθεμα αυτό, ύψους 2,5% του συνόλου των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών (σύμφωνα με τις διατάξεις για τον συντελεστή κεφαλαιακής επάρκειας):

- θα αποτελείται αποκλειστικά από κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων τους (σύμφωνα με τον νέο ορισμό), και
- θα χρησιμοποιείται ώστε να αποφεύγεται, κατ' αρχήν, η προσφυγή στα ελάχιστα ίδια κεφάλαια για την απορρόφηση ζημιών.

Εφόσον μια τράπεζα κάνει χρήση του, θα οφείλει να το ανακτήσει άμεσα μέσω του περιορισμού της δια νομής κερδών για την καταβολή μερισμάτων, την επαναγορά ιδίων μετοχών, ή την καταβολή bonuses στο προσωπικό.

Η Επιτροπή της Βασιλείας έθεσε τα ακόλουθα νέα ποσοτικά όρια όσον αφορά τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών, τα οποία πρέπει να τηρούνται σε συνεχή βάση:

(α) Τα κύρια στοιχεία των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχονται σε ποσοστό τουλάχιστον 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

(β) Το σύνολο των βασικών ιδίων κεφαλαίων πρέπει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 6,0% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού (από 4,0% με βάση το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο).

(γ) Το σύνολο των ελαχίστων ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών (βασικών και συμπληρωματικών) θα συνεχίσει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 8,0% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Επαγωγικά, πάντως, προκύπτει ότι το ύψος των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων δεν θα επιτρέπεται να υπερβαίνει το 2%.

Επισημαίνεται, επίσης, ότι τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους (τα οποία εντάσσονται, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, στα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια) δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το 1,25% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού τους και των στοιχείων εκτός ισολογισμού, όπως και σύμφωνα με το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο.

3.4 Βασιλεία III και οι ελληνικές τράπεζες

Οι ρυθμιστικές παράμετροι της Βασιλείας III θα τεθούν σε πλήρη εφαρμογή το 2019, αλλά είναι λογικό πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να έχουν αρχίσει ήδη την υιοθέτηση των νέων κατευθυντήριων γραμμών πολύ νωρίτερα. Η έγκαιρη υιοθέτηση των νέων κεφαλαιακών απαιτήσεων και της απαιτούμενης ρευστότητας θα είναι ένα σήμα προς τις αγορές ότι η τράπεζα που υπακούει στις επιταγές της επιτροπής είναι «αρκετά υγιής», και συνεπώς θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των αγορών. Παρ' όλα αυτά, όπως καθίσταται σαφές από την ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού κλάδου, η απλή συμμόρφωση με τα ελάχιστα αριθμητικά όρια που θέτει η επιτροπή δεν σημαίνει και την βιωσιμότητα μιας τράπεζας και την ασφάλεια του συστήματος.

Ο Wolf (2010) πολύ εύστοχα υποστηρίζει ότι οι νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις εξακολουθούν να είναι πολύ χαμηλές και μια πιθανή κρίση στην μέλλον μπορεί να οδηγήσει σε νέες πτωχεύσεις τραπεζών. Το ελληνικό παράδειγμα μπορεί άνετα να επιβεβαιώσει τα λεγόμενα του Wolf. Προκειμένου να επιβιώσουν οι ελληνικές τράπεζες πρέπει είτε να προχωρήσουν σε συγχωνεύσεις που δημιουργούν δυσανάλογα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα (σε σύγκριση με τα υφιστάμενα) ή να ζητήσουν κυβερνητική βοήθεια. Ακόμη όμως και σε αυτήν την περίπτωση δεν θα ήταν αρκετή η κεφαλαιακή επάρκεια.

Η βασική αδυναμία, ωστόσο, της Βασιλείας III, η οποία αποκαλύπτεται με την Ελληνική κρίση, είναι το ότι οι τράπεζες θα πρέπει να κατέχουν περισσότερα κεφάλαια για τα επικίνδυνα⁷ περιουσιακά στοιχεία από ότι για τα ασφαλή.

Παρ' όλα αυτά, η συνεχιζόμενη κρίση χρέους στην Ελλάδα και σε πολλά άλλα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης αποκαλύπτει ότι στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία δεν περιέχουν κίνδυνο και, ως εκ τούτου, αυτή η προσέγγιση της Βασιλείας III δεν μπορεί να μας δώσει αξιόπιστα συμπεράσματα.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό ότι η Βασιλεία III άρχισε να λειτουργεί ως απάντηση στα προβλήματα που αποκαλύφθηκαν από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Η εφαρμογή των νέων κατευθυντήριων γραμμών από μόνη της δεν επαρκεί για να εκλείψουν τα προβλήματα και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Πρόσθετα μέτρα, όπως καλύτερη παρακολούθηση του τραπεζικού συστήματος, βελτίωση των εθνικών και διεθνικών μηχανισμών επιβολής της νομοθεσίας σύμφωνα με τη νέα συμφωνία της Βασιλείας III, σαφής διαχωρισμός των εμπορικών από τις επενδυτικές τράπεζες και αντικίνητρα για τη δημιουργία των «Too big to fail» χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενδεχομένως θα μπορέσουν να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα στην ενίσχυση του ρόλου της Βασιλείας III.

⁷ Με την έννοια του χρηματοοικονομικού κινδύνου

3.4 Εποπτεία στην Ελλάδα⁸

Το εποπτικό θεσμικό πλαίσιο είναι κατά βάση διαμορφωμένο μετά την ενσωμάτωση της κοινοτικής νομοθεσίας μαζί με τις αρχές της Βασιλείας II. Επιπλέον, στο θεσμικό εποπτικό πλαίσιο περιλαμβάνονται και οι Πράξεις Διοικητή, 2577/2006, 2595/2007 και 2597/2007 που αφορούν τα Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και οι αποφάσεις της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων οι οποίες αφορούν εκείνες τις προληπτικές πολιτικές για την αποτροπή να χρησιμοποιηθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα για να νομιμοποιούνται έσοδα τα οποία προέρχονται από παράνομες δραστηριότητες. Ειδικότερα, ο Ν.3601/2007 και Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας σχετικά με το πλαίσιο εποπτείας «Βασιλεία II» αποτελούν την πλήρη ενσωμάτωση στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο των αντίστοιχων διατάξεων των Ντιρεκτίβας⁹ CRD II και CRD III του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περί κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Παρακάτω αναφέρονται οι βασικές κατευθύνσεις των διατάξεων CRD II που ενσωματώθηκαν στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο:

- Ορισμός της έννοιας των σημαντικών υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων
- η καθιέρωση του θεσμού του «σώματος εποπτών»,
- η καθιέρωση της υποχρεωτικής υιοθέτησης των κατευθυντήριων γραμμών, προτύπων και λοιπών συστάσεων της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Αρχής με γνώμονα τη σύγκλιση των εποπτικών μέσων
- ο καθορισμός του πλαισίου συνεργασίας των αρμόδιων εποπτικών αρχών σε περιπτώσεις στις οποίες πιστωτικά ιδρύματα έχουν παρουσία σε διαφορετικά κράτη.

Με βάση το άρθρο 55Α του Καταστατικού της Τράπεζας της Ελλάδος, η ίδια ασκεί την εποπτεία στα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και στις ακόλουθες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας:

⁸ <http://www.bankofgreece.gr>: Ιστότοπος της Τράπεζα της Ελλάδας

⁹ CRD: Capital Requirements Directives

- (α) εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης,
- (β) εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,
- (γ) εταιρίες αμοιβαίων εγγυήσεων,
- (δ) ταμεία αντεγγύησης,
- (ε) ανταλλακτήρια συναλλάγματος, και
- (στ) εταιρίες διαμεσολάβησης στις διατραπεζικές αγορές.

Απώτεροι στόχοι της εποπτείας αυτής είναι η διατήρηση της σταθερότητας και της αποτελεσματικότητας του πιστωτικού συστήματος. Η εποπτεία αποβλέπει στη διαφάνεια των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των υποκειμένων σε αυτή. Με δεδομένο τον αδιαμφισβήτητο ρόλο της τραπεζικής διαμεσολάβησης στη χρηματοδότηση της οικονομίας και την συμμετοχή των τραπεζών στα συστήματα πληρωμών και τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων, προκύπτει η αναγκαιότητα της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της ομαλής λειτουργία των αγορών.

Παρακάτω γίνεται μια συνοπτική αναφορά των εποπτικών αρμοδιοτήτων της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως αυτές καθορίζονται από το καταστατικό της και την κείμενη νομοθεσία.

Ο διαμεσολαβητικός ρόλος των τραπεζών μεταξύ των καταθετών και των δανειοληπτών καθιστά αναγκαία την ύπαρξη εποπτικού μηχανισμού αυτών. Κατά κύριο λόγο, οι τράπεζες δανείζουν κεφάλαια σε μακροπρόθεσμή βάση και κυρίως πολλαπλάσια των ιδίων κεφαλαίων τους, τα οποία αντλούν από τους καταθέτες και γενικά και εν δυνάμει υποχρεούνται να τα επιστρέψουν ανά πάσα ώρα και στιγμή.

Ειδικότερα, οι τράπεζες επιτελούν σημαντικό ρόλο στη μετατροπή της διάρκειας, της ποσότητας, του κινδύνου και του βαθμού ρευστότητας των διαθέσιμων δανειακών κεφαλαίων.

Για να συνεχίσουν οι τράπεζες να υπηρετούν τον παραπάνω περιγραφόμενο σκοπό, κρίσιμος παράγοντας είναι η ύπαρξη εμπιστοσύνης των καταθετών σε αυτές. Συνεπώς, άμεσος στόχος των εποπτικών αρχών είναι να συντηρήσουν την εμπιστοσύνη αυτή με την εξασφάλιση ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας θα είναι πάντα έτοιμα και ικανά να αντιμετωπίσουν τυχόν εξωγενείς διαταραχές.

Με δεδομένο ότι απουσιάζουν οι εποπτικές αρχές και οι όποιοι περιορισμοί στην λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι λειτουργίες των τραπεζών υπόκεινται σε πολυάριθμους κινδύνους και συνεπώς και οι καταθέτες, μιας και δεν έχουν είτε την επαρκή πληροφόρηση είτε την αναγκαία γνώση. Κάτι ακόμη το οποίο αξίζει να σημειωθεί είναι ότι οι τράπεζες έχουν το κίνητρο να κινηθούν σε ρισοκίνδυνες επενδύσεις (ανάληψη κινδύνων), ακόμα και με υψηλότερους κινδύνους από αυτούς που αναλογούν στους μετόχους τους.

Έτσι, ο κίνδυνος μεταφέρεται στους καταθέτες ή ακόμα και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, σε περίπτωση που αποτύχει η τράπεζα και επηρεάσει την εμπιστοσύνη σε ολόκληρο το πιστωτικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό υπάρχουν τα συστήματα εγγύησης των καταθέσεων των καταθετών, τα οποία όμως καλύπτουν τις καταθέσεις ως έναν συγκεκριμένο ύψος. Έτσι, λοιπόν ο έλεγχος των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα διενεργείται από ανεξάρτητες αρχές, έτσι ώστε να πιστοποιείται ότι οι κίνδυνοι αυτοί βρίσκονται μέσα σε αποδεκτά όρια και να διασφαλίζεται το δημόσιο συμφέρον.

Η εποπτεία των τραπεζών, σύμφωνα με την τράπεζα της Ελλάδας, αφορά τον έλεγχο της φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας και της συγκέντρωσης κινδύνων, την επάρκεια της εταιρικής διακυβέρνησης, η οποία περιλαμβάνει και τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου, καθώς και την διασφάλιση ότι τα πιστωτικά ιδρύματα διατηρούν στο επίπεδο που απαιτείται τα ίδια κεφάλαια ώστε να μπορούν να καλύψουν τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων σχετικά με την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων περιλαμβάνονται και η παροχή της άδειας λειτουργίας του ιδρύματος, ο έλεγχος της καταλληλότητας του Διοικητικού Συμβουλίου, της Διοίκησης και των

στελεχών που το απαρτίζουν. Η Βασιλεία II, οι αρχές της οποίας έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία (Ν. 3601/2007), κινείται προς την κατεύθυνση της προσέγγισης των στόχων των τραπεζών προς αυτούς των εποπτικών αρχών, καθώς στοχεύει στο να εναρμονίσει τις εποπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις με το κεφάλαιο των τραπεζών.

Από τις καινοτομίες του πλαισίου «Βασιλεία II» είναι η ανάδειξη της σημασίας που έχουν για τη διατήρηση της ευρωστίας μιας τράπεζας η κατανόηση και μέτρηση των κινδύνων που αναλαμβάνει, η σύνδεση των κινδύνων με τα ίδια κεφάλαια και γενικά η συνετή διαχείριση κινδύνων από την Διοίκηση της τράπεζας, καθώς και ο εσωτερικός έλεγχος αλλά και ο έλεγχος από εξωτερικούς ελεγκτές.

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Συγγωνεύσεις λόγω εποπτείας

Η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2007 ως ένα πρόβλημα της αγοράς ακινήτων, για να εξαπλωθεί με τη μορφή της κρίσης ρευστότητας, με την εμφάνιση της χρεοκοπίας της Lehman Brothers. Η άφθονη ρευστότητα που υπήρχε στο παγκόσμιο σύστημα των τραπεζών, σε συνδυασμό με το κανονιστικό και εποπτικό περιβάλλον της τραπεζικής δραστηριότητας, φαίνεται να είναι οι βασικές αιτίες αυτής της κρίσης. Η ρευστότητα σε συνδυασμό με ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων οδήγησε σε υπερβολική αύξηση των τιμών των ακινήτων και σε χαλάρωση των κριτηρίων πιστοληπτικής ικανότητας. Οι επενδυτές αναζητούσαν ολοένα και υψηλότερες αποδόσεις, χωρίς να καταλαβαίνουν ότι οι υψηλότερες αποδόσεις συνοδεύονται πάντα με υψηλότερο κίνδυνο.

Η έκταση και η ένταση της τρέχουσας διεθνούς οικονομικής κρίσης σε συνδυασμό με το τεράστιο οικονομικό κόστος της υποστήριξης των μεγάλων διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συνίσταται όχι μόνο μια ένδειξη της κατάρρευσης της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής αρχιτεκτονικής, αλλά και αντιπροσωπεύει μια πλήρη αποτυχία των εθνικών και διεθνών εποπτικών μηχανισμών, για τη διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Η τρέχουσα κατάσταση στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές υποδεικνύουν έντονα την ανάγκη για πιο αποτελεσματική ρύθμιση και εποπτεία. Αν και δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί το ιδανικό επίπεδο ρύθμισης και εποπτείας, όμως, τα γεγονότα από την έναρξη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης τον Αύγουστο του 2007, δείχνουν ότι η μέχρι σήμερα εφαρμογή χρηματοπιστωτικού συστήματος εποπτείας έχει σοβαρά κενά.

Ο κύριος στόχος της ρύθμισης και εποπτείας του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι να προστατεύει και να διατηρεί το μικροοικονομική και μακροοικονομική σταθερότητα. Η διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας μπορεί να γίνει διαχειρίσιμη κυρίως

μέσω της εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής από την κεντρική τράπεζα κάθε χώρας. Ωστόσο, η μικροοικονομική σταθερότητα δίνεται από την υιοθέτηση και εφαρμογή συγκεκριμένων προτύπων και προληπτικής εποπτείας για την παρακολούθηση του χρηματοπιστωτικού τομέα (Di Giorgio & Di Noia & 2001).

4.2 Προστασία από συστημικούς κινδύνους

Η προστασία των συστημικών κινδύνων είναι ο κύριος παράγοντας που είναι σε θέση να παράσχει οικονομική σταθερότητα. Ο συστημικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος εκείνος που μπορεί να επηρεάσει τις τιμές ενός ευρέος φάσματος κινητών αξιών, χαρτοφυλακίων και επενδύσεων, ενώ το εύρος αυτό μπορεί να καλύψει μια αγορά, μια χώρα ή ένα ολόκληρο οικονομικό σύστημα. Τα επιτόκια, η ύφεση στην οικονομία και οι πόλεμοι αποτελούν παράγοντες συστημικού κινδύνου, επειδή επηρεάζουν το σύνολο της αγοράς και δεν μπορούν να αποφευχθούν μέσω της διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου (Eddie, 1996).

Η κρίση ανέδειξε, μεταξύ άλλων, τις νοθευμένες αρχές και τις διαδικασίες διαχείρισης της ρευστότητας των τραπεζών σε όλο τον κόσμο. Ο κίνδυνος ρευστότητας ξέφυγε από το ρυθμιστικό πλαίσιο σε διεθνές επίπεδο, σε αντίθεση με τον κίνδυνο αγοράς και τον πιστωτικό κίνδυνο που ήταν κάτω από μια πιο αυστηρή επίβλεψη. Είναι ενδεικτικό ότι η επιχειρησιακή/λειτουργική ρευστότητα δεν τύγχανε συχνής ανάλυσης και επαρκώς από τις τράπεζες, δεδομένου ότι, ούτως ή άλλως, η πρωμοδότηση διατήρησης πλεονάσματος ρευστότητας αποτελεί ένα βαρύ φορτίο για το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο.

Επιπλέον, οι ρυθμιστικές αρχές διεθνώς παρείχαν σημαντική ευελιξία για τα πιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά τη δομή των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού. Αυτό μερικές φορές οδήγησε σε ακατάλληλες στάσεις για τη διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων, δεδομένου ότι υπήρχε η αντίληψη ότι οι μεγάλες τράπεζες ήταν αρκετά ώριμες για να προστατευθούν από τον κίνδυνο μιας πιθανής κατάρρευσης. Εδώ έγκειται μια θεμελιώδης αδυναμία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σχετικά με την μέτρηση και την ενασχόληση με τις πτυχές του κινδύνου ρευστότητας. Πράγματι, η κρίση δίδαξε με τον πιο εμφατικό τρόπο ότι το εύρος των κινδύνων για τις χρηματοδότηση των τραπεζών, οι οποίοι μπορεί να προκύψουν από συνδυασμούς γεγονότων και εξελίξεων, είχαν σημαντικά υποτιμηθεί (Σόρος, 2008).

Το σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης που ακολούθησαν οι τράπεζες, αποτελεί ένα από τους σημαντικότερους παράγοντες που οδήγησαν στην οικονομική κρίση (Mulbert, 2010). Όπως σημειώνεται από Mulbert (2010), η εταιρική διακυβέρνηση στον χρηματοπιστωτικό τομέα, με μόνη εξαίρεση την αμοιβή των ανώτερων διοικητικών στελεχών, δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης συζήτησης στα πρώτα χρόνια της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης [(υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις, όπως η Τράπεζα της Ιταλίας (Banca d'Italia, 2008) και UBS (UBS, 2008)]. Είναι πράγματι αξιοσημείωτο ότι αρκετές εκθέσεις που εκδόθηκαν το 2008 και παρατίθενται σχετικά με τις αιτίες και τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, δεν αναφέρονται καν στα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης των τραπεζών (Mulbert, 2010). Πρόσφατα, όμως, υπάρχει μια σημαντική κινητικότητα με τις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί από τη Διευθύνουσα Ομάδα του ΟΟΣΑ περί Εταιρικής Διακυβέρνησης (Grant Kirkpatrick, 2009), η συνάντηση της G20 στο Λονδίνο τον Απρίλιο του 2009 (G20, 2009), η ΕΕ και η Επιτροπή του Jacques de Larosie (Εκθεση της Ομάδας Υψηλού επιπέδου, 2009), η βρετανική κυβέρνηση (David Walker, 2009) και τη βρετανική χρηματοπιστωτική και της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς (Financial Services Authority, 2010). Ένα κοινό χαρακτηριστικό αυτών των πρωτοβουλιών είναι ότι οι αδυναμίες στην εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών εμφανίζονται ως τις κύριες αιτίες της κρίσης, και ότι η ανάγκη για την ενίσχυση των συστημάτων διαχείρισης κινδύνου που αναγνωρίζεται για τον καθορισμό της αμοιβής των ανώτερων διοικητικών στελεχών, τις πρακτικές λειτουργίας του διοικητικού συμβουλίου και την άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων.

Ο Settor (2011) αναφέρει μεταξύ άλλων ότι αμφιβάλλει μάλλον για την αναγκαιότητα της Βασιλείας III και την ικανότητά της να επιβληθεί στις τράπεζες όσον αφορά την πιο συνεπή διαχείριση του κινδύνου. Ο κύριος στόχος της Βασιλείας III, ήταν η διαμόρφωση ενός διεθνώς αποδεκτού συνόλου κανόνων, έτσι ώστε να αντιμετωπίσει κάθε συστημικό ή λειτουργικό κίνδυνο των τραπεζών. Το πρώτο πράγμα που έκανε η Βασιλεία III ήταν να αυξήσει την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Κατά συνέπεια, οι τράπεζες θα μπορούσαν να απορροφήσουν τυχόν απώλειες πιο αποτελεσματικά, να παρουσιάσουν καλύτερους δείκτες μόχλευσης και να βελτιώσουν την κατάσταση της ρευστότητας τους. Η Βασιλεία III επιδιώκει μια σημαντική βελτίωση του περιεχομένου των διατάξεων των

σχετικών κανονισμών και την εισαγωγή καινοτόμων μέσω της μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης.

Οι Passiouras et. al. (2008) πραγματοποίησαν μια έρευνα με σκοπό να δείξουν την επίδραση των ρυθμίσεων της Βασιλείας II όσον αφορά την απόδοση του κόστους και την απόδοση κερδών των τραπεζών. Παρατήρησαν 2.853 περιπτώσεις που προέρχονται από 615 εισηγμένες τράπεζες από 74 χώρες για την περίοδο 2000 - 2004. Ειδικότερα, επικεντρώθηκαν σχετικά με τους περιορισμούς που η Βασιλείας III επέβαλε στις τράπεζες μέσω της εφαρμογής των τριών πυλώνων (κεφαλαιακές απαιτήσεις, εποπτική εξουσία, και πειθαρχία της αγοράς). Η ανάλυση απέδειξε ότι το κόστος και το κέρδος των επιδόσεων των τραπεζών παρουσίασε υψηλή θετική συσχέτιση με το ισχύον κανονιστικό σύστημα που ίσχυε στην αγορά. Παρά το γεγονός ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις είχαν επηρεάσει θετικά την απόδοση του κόστους, η απόδοση κέρδους επηρεάστηκε αρνητικά. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί απλώς και μόνο με τη σύνδεση μεταξύ της διαχείρισης των κινδύνων και των υψηλών κεφαλαιακών απαιτήσεων που οδηγούν σε υψηλή απόδοση κόστους. Αντίθετα, η απόδοση κέρδους μειώνεται κατά τις υψηλές κεφαλαιακές απαιτήσεις λόγω της υψηλής απόδοσης του κεφαλαίου. Αν μια τράπεζα επιθυμεί μια παράσταση χαμηλού κόστους και υψηλής απόδοσης κέρδους, τότε θα πρέπει να εφαρμόσει τα όρια που προβλέπονται για τις δραστηριότητες της.

Ο τραπεζικός τομέας είναι ένας από τους πιο οργανωμένους τομείς της οικονομίας. Συνεπώς, ο χρηματοπιστωτικός τομέας ρυθμίζεται σε μεγάλο βαθμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ρύθμιση και η εποπτεία έχουν κάποιες διαφορές. Οι κανονισμοί των τραπεζών είναι όλοι οι νόμοι και οι οδηγίες που οι τράπεζες πρέπει να υπακούσουν, καθώς η εποπτεία είναι η διαδικασία που ελέγχει αν οι τράπεζες ακολουθούν αυτούς τους νόμους και τις οδηγίες στις λειτουργίες τους (Barth et al., 2006).

Πολλοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι οι συγχωνεύσεις των τραπεζών ενισχύουν το μονοπώλιο εξουσίας από τις μεγάλες τράπεζες που τελικά σχηματίζονται, και αυτό μπορεί να οδηγεί σε υψηλότερες τιμές τραπεζικών προϊόντων και τραπεζικών υπηρεσιών. Επίσης, προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι οι μεγαλύτερες τράπεζες μπορούν να προσφέρουν μεγαλύτερους μισθούς και μπόνους στις διοικήσεις τους. Η σημερινή τάση

που είναι μάλλον κυρίαρχη είναι η συγχώνευση των μικρών τραπεζών σε μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που είναι περισσότερο σε θέση να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά σε διεθνές επίπεδο. Η ρύθμιση και η εποπτεία των τραπεζών δεν χρησιμεύουν μόνο για την προστασία των επενδυτών και των καταναλωτών, αλλά και για να σχηματιστεί τελικά και να επικρατήσουν η συστημική σταθερότητα. Πιο συγκεκριμένα, οι κανονισμοί προστασίας τόσο του τραπεζικού κλάδου ενάντια σε κάθε συστημική επικινδυνότητα, αλλά και τους καταναλωτές από τυχόν υπερβολικές τιμές ή άλλες κερδοσκοπικές ενέργειες που μπορεί να εμφανιστούν.

Η ρύθμιση του τραπεζικού κλάδου επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των εργασιών των τραπεζών και όχι αρνητικά, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πολλά τραπεζικά ιδρύματα παρουσιάζουν διαφορετική συμπεριφορά όταν ένας κανονισμός είναι να εφαρμοστεί. Η εξέλιξη αυτή δημιουργεί μια κατάσταση κατά την οποία ότι οι τράπεζες συμμετάσχουν σε πιο ριψοκίνδυνες επιλογές, όπως η πιο ριψοκίνδυνες επενδύσεις, έτσι ώστε να ξεπεράσουν οποιαδήποτε αυστηρή ρύθμιση. Από αυτόν τον φαύλο κύκλο, η οικονομική ανάπτυξη δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη (Jalilian et. Al., 2007). Ένα αποτέλεσμα της αυστηρής εποπτείας του τραπεζικού τομέα είναι να προκαλεί πολλές τραπεζικές συγχωνεύσεις. Αυτό συμβαίνει λόγω του γεγονότος ότι οι περιορισμοί σχετικά με τον τρόπο που η τράπεζα λειτουργεί και αναπτύσσει τις δραστηριότητές της, μπορεί να μειώσει την ικανότητά της να διαφοροποιήσει τον κίνδυνο ή να αναπτύξει οικονομίες κλίμακας, και για αυτό είναι απαραίτητο να ακολουθήσει την επιλογή της συγχώνευσης (Barth et. Al., 2004). Άλλοι ερευνητές δεν πιστεύουν τόσο πολύ ότι οι επιδόσεις και η ανάπτυξη των τραπεζών επηρεάζεται από το επίπεδο ελέγχου. Παρόλα αυτά, επικρατεί ως αντίληψη ότι η αυστηρότητα του ρυθμιστικού συστήματος μπορεί να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τις μικρές τράπεζες (Buch & DeLong, 2004).

Η αυστηρή παρακολούθηση του τραπεζικού συστήματος παρέχει τη δυνατότητα να μειωθούν οι κίνδυνοι που υπάρχουν σε χώρες όπου υπάρχουν χαλαροί ελεγκτικοί μηχανισμοί. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι συνθήκες που επικρατούν σε μια χώρα επηρεάζουν αναμφισβήτητα τη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος. Τέτοιες συνθήκες είναι η προστασία των επενδυτών και ο βαθμός στον οποίο το σύστημα και η

νομοθεσία της χώρας επιτρέπει την ανάληψη υψηλού βαθμού κινδύνου (Rossi & Volpin, 2004, Fernandez & Gonzalez, 2005).

Από τη μία πλευρά, υπάρχει σε παγκόσμιο επίπεδο μια κοινή προσπάθεια για τη δημιουργία ενός διεθνούς συστήματος προληπτικής ρύθμισης, δεδομένου ότι πολλοί και καλοί λόγοι υπάρχουν για μια τέτοια εξέλιξη. Πρώτα από όλα, οι φορείς χάραξης πολιτικής, οι διοικήσεις των τραπεζών και οι ρυθμιστικές αρχές συμφωνούν με το γεγονός ότι οι ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα παγκοσμίως, θα μπορούσαν κάλλιστα να επηρεάσουν εύκολα τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος διεθνώς, και απροσδόκητα, και κατά συνέπεια, το σύνολο του τραπεζικού περιβάλλοντος.

Ο δεύτερος λόγος για μια τέτοια εξέλιξη είναι σχετικός με τα υποκαταστήματα των τραπεζών που λειτουργούν στο εξωτερικό, ώστε σε ποιας χώρας το εποπτικό σύστημα ανήκουν. Από τη μία πλευρά οι εποπτικές αρχές της χώρας καταγωγής θα επιθυμούν την τράπεζα να ακολουθεί το ρυθμιστικό σύστημα της, για λόγους ευκολίας κατανόησης και διαχείρισης όλων των σχετιζόμενων ζητημάτων. Οι χώρες υποδοχής θα επιθυμούν κυρίως τις τράπεζες να ακολουθούν τους κανονισμούς τους, και αυτό θα οφείλεται στο γεγονός ότι μια πιθανή αρνητική επίδραση θα μπορούσε να προκαλέσει πολλές δυσκολίες στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Όλοι αυτοί οι λόγοι καθιστούν τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού διεθνούς ρυθμιστικού συστήματος, γενικά αποδεκτού, απαραίτητη επιλογή ώστε να παρέχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες επικοινωνίας και συνεργασίας με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς

Είναι πολύ σημαντικό να πούμε σε αυτό το σημείο ότι οι διεθνείς κανονισμοί όταν εφαρμόζονται, συχνά χρησιμοποιούνται ως σημεία αναφοράς για τις περισσότερες από τις τράπεζες, ανεξαρτήτως αν τις αφορά επισήμως. Για να γίνει αυτό σαφές, όταν η Επιτροπή της Βασιλείας εφάρμοσε κατ' αρχάς τα πρότυπα κεφαλαιακής επάρκειας, το μέτρο αυτό λήφθηκε υπόψη ακόμη και από χώρες που δεν ήταν μέλη.

Οι υποστηρικτές των συγχωνεύσεων και εξαγορών υποστηρίζουν ότι μέσω αυτών των κινήσεων γίνεται υπάρχει μια αύξηση στο μέγεθος των τραπεζών, ανοίγοντας τον κλάδο των αναποτελεσματικών ιδρύματα, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της αποδοτικότητας. Οι

συγχωνεύσεις είναι σημαντικό μέσο για την επίτευξη συγχρονισμένη προσπάθειας μείωσης του λειτουργικού κόστους. Εάν υπάρχουν οικονομίες κλίμακας, αυξάνοντας το μέγεθος της τράπεζας δεν θα πρέπει να συνοδεύεται από ισόποση αύξηση του κόστους παραγωγής, η οποία είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να αποδοθεί στη μεγαλύτερη διαφοροποίηση του κινδύνου, καθώς ο αριθμός των δανείων αυξάνεται.

Συγκεκριμένα, στην περίπτωση των συγχωνεύσεων τραπεζών τα πλεονεκτήματα που εντοπίζονται είναι τα εξής παρακάτω (Amihud et al., 2003):

(1) Η μεγιστοποίηση της απόδοσης των μετοχών (αξίας για τους μετόχους). Η επιλογή της συγχώνευσης ως στρατηγική επέκτασης περιλαμβάνει τη δημιουργία ενός ισχυρού χρηματοοικονομικού ομίλου, η οποία είναι ικανή να ανέχεται τις απαιτήσεις του σημερινού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Το νέο ειδικό τραπεζικό προσελκύει επενδυτές και εξασφαλίζει αύξηση στην τιμή της μετοχής.

(2) Η ικανότητα να δημιουργηθούν και να εκμεταλλευθούν οι οικονομίες.

(3) Η αντιμετώπιση του έντονου ανταγωνισμού. Αυτό επιτυγχάνεται με την προσφορά διαφοροποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών από τη νέα τράπεζα, που συνοδεύεται με μείωση του λειτουργικού κόστους.

(4) Η δυνατότητα γρήγορης ανάπτυξης και διεξόδου περαιτέρω στο μερίδιο αγοράς. Επίσης, επιτυγχάνεται η αύξηση της κερδοφορίας μέσω της ενίσχυσης της κερδοφορίας των ιδίων κεφαλαίων.

(5) Μεγιστοποίηση της απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (αξίας για τους μετόχους). Οι συγχωνεύσεις προσθέτουν μια νέα δυναμική στη νέα τράπεζα η οποία αποκτά την εμπιστοσύνη των επενδυτών και εξασφαλίζει την άνοδο στην τιμή της μετοχής. Αυτό φαίνεται ακόμα περισσότερο αν συνοδευθεί αυτή η εξέλιξη με μια αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

Ένα από τα πρώτα θέματα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής σε μια προτεινόμενη τραπεζική συγχώνευση είναι να καθοριστεί το κίνητρο για την υποδεικνυόμενη συνδυασμό. Το γεγονός ότι η συγχώνευση θα οδηγήσει σε ένα μεγαλύτερο τράπεζα από

τις συγχωνεύθηκε τράπεζες, δεν είναι από μόνη της ένα ισχυρό λόγο για να κάνει μια συγχώνευση. Παρακάτω, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε εν συντομία κάποια πλεονεκτήματα της συγχώνευσης των τραπεζών:

- 1) Οικονομίες κλίμακας
- 2) Φορολογικά οφέλη.
- 3) Αντικατάσταση της αναποτελεσματικής διοίκησης
- 4) Μείωση του κινδύνου με νέα χρηματοδοτικά εργαλεία
- 5) Η εκμετάλλευση του συγκριτικού πλεονεκτήματος και η σταδιακή απόκτηση της ολιγοπωλιακής δύναμης.
- 6) Μεγιστοποίηση της απόδοσης για τους μετόχους.
- 7) Διείσδυση σε νέες αγορές και εκμετάλλευσή τους πιο εύκολα.
- 8) Η δημιουργία ενός ισχυρού brand με τις προσφορές προϊόντων και υπηρεσιών σε ανταγωνιστικό κόστος και υψηλή προστιθέμενη αξία.

Συμπεράσματα

Η κρίση ανέδειξε την τρωτότητα των τραπεζών, ειδικά σε περιπτώσεις στις οποίες το πρόβλημα ξεκινάει από ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και εξαπλώνεται σε ολόκληρο τον χρηματοπιστωτικό τομέα, και μάλιστα υπερβαίνει τα σύνορα της κάθε χώρας. Κάτι ακόμη που αποδείχθηκε από την τρέχουσα κρίση, είναι η έλλειψη συστημάτων για την εποπτεία και διαχείριση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Για τους παραπάνω λόγους συμφωνήθηκε στη G20 ότι πρέπει να δημιουργηθούν πλαίσια πρόληψης και διαχείρισης των κρίσεων.

Συνεπώς, ήρθε η ανάγκη για πιο εύρωστες κανονιστικές ρυθμίσεις διαχείρισης κρίσεων σε εθνικό επίπεδο, καθώς επίσης και της ανάγκης για ρυθμίσεις που θα είναι πιο κατάλληλες για την αντιμετώπιση των διασυνοριακών τραπεζικών χρεοκοπιών. Δεδομένης της απουσίας μηχανισμών για την οργάνωση μιας ομαλής εκκαθάρισης, τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν είχαν άλλη επιλογή από τη διάσωση του τραπεζικού τομέα τους.

Τα προτεινόμενα εργαλεία χωρίζονται σε εξουσίες «πρόληψης», «έγκαιρης παρέμβασης» και «εξυγίανσης», ενώ η παρέμβαση των αρχών γίνεται όλο και πιο διεισδυτική όσο επιδεινώνεται η κατάσταση.

Μέσω του πλαισίου αυτού επιβάλλεται στις τράπεζες η δημιουργία σχεδίου ανάκαμψης και η εφαρμογή/ενεργοποίηση του σε περιπτώσεις κατά τις οποίες επιδεινώνεται η χρηματοοικονομική τους κατάσταση, με απώτερο σκοπό την αποκατάσταση της βιώσιμης συνέχισης της δραστηριότητάς τους.

Η έγκαιρη επέμβαση των εποπτικών αρχών μπορεί να εξασφαλίσει ότι οτιδήποτε πάει στραβά μπορεί να αντιμετωπιστεί. Όταν ένα ίδρυμα δεν πληροί η ενδέχεται να «παραβιάσει τα ελάχιστα αποδεκτά επίπεδα κεφαλαιακών αποθεματικών», τότε ενεργοποιούνται διαδικασίες όπως να απαιτήσουν οι αρχές από το ίδρυμα να εφαρμόσει μέτρα που προβλέπονται στο σχέδιο ανάκαμψης, ή να καταρτίσει πρόγραμμα δράσης και χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή του, ή να απαιτήσουν την έκτακτη συνέλευση των μετόχων για να ληφθούν επείγουσες αποφάσεις, και να απαιτήσουν από το ίδρυμα να καταρτίσει σχέδιο για την αναδιάρθρωση του χρέους με τους πιστωτές του.

Επίσης, οι αρχές θα δύνανται να διορίζουν ειδικό διαχειριστή σε μια τράπεζα για περιορισμένο χρονικό διάστημα, όταν υπάρχει αρνητική εξέλιξη της οικονομικής της κατάστασης, έτσι ώστε να ενισχύσουν τις προσπάθειες και τα εργαλεία που αναφέρονται ανωτέρω με σκοπό να αντιστραφεί η κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, ο στόχος του ειδικού διαχειριστή είναι η αποκατάσταση της οικονομικής κατάστασης της τράπεζας και της ορθής και συνετής διαχείρισης των δραστηριοτήτων της.

Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών εθνών μπορεί να είναι πολύ σημαντική αλλά και απαραίτητως αναγκαία σε περιπτώσεις στις οποίες οι τράπεζες οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα δραστηριοποιούνται και διασυννοριακά. Το πλαίσιο ενισχύει τέτοιες συνεργασίες με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση προβλημάτων και την άμεση παρέμβαση. Η ευρωπαϊκή αρχή τραπεζών είναι αυτή που σε συνεργασία με την αρχή εξυγίανσης του τραπεζικού ομίλου, θα διευκολύνει τις κοινές δράσεις και θα ενεργεί ως δεσμευτικός διαμεσολαβητής όποτε αυτό κρίνεται σκόπιμο. Με τον τρόπο αυτόν, θεμελιώνεται μια πιο ολοκληρωμένη εποπτεία των διασυννοριακών τραπεζικών ομίλων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η ενοποίηση και η μεγέθυνση του τραπεζικού τομέα εντός της ευρωζώνης, γίνεται με γοργούς ρυθμούς και σε αυτό συντελεί το ενιαίο νόμισμα και η ενιαία αγορά. Πολλές τράπεζες είχαν αναπτύξει διασυννοριακές δραστηριότητες εντός της ευρωζώνης και έχουν επεκταθεί εκτός των οικείων εθνικών αγορών.

Λόγω αυτής της συλλογικότητας του νομίσματος και της στενότερης χρηματοπιστωτικής ενοποίησης εντός της ευρωζώνης, οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν διασυννοριακά, είναι πολλοί, και οι επιπτώσεις ποικίλες σε περιπτώσεις τραπεζικών κρίσεων. Έτσι, καθίσταται απαραίτητη η εποπτεία των τραπεζών σε εθνικό επίπεδο, και η μετάβαση σε ένα ενοποιημένο σύστημα.

Στα πλαίσια της συνεχούς και απρόσκοπτης λειτουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE), η δημιουργία ενιαίου μηχανισμού εποπτείας αποτελεί σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της. Την τελευταία λέξη όσον αφορά τα εποπτικά καθήκοντα του μηχανισμού αυτού που θα αφορούν όλες τις τράπεζες της ευρωζώνης θα την έχει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Παράλληλα με την ΕΚΤ, οι εθνικές

εποπτικές αρχές θα διαδραματίζουν πρωταγωνιστικό ρόλο όσον αφορά την καθημερινή εποπτεία και την εφαρμογή των αποφάσεων της ΕΚΤ. Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει την εκπόνηση από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ) ενιαίου εγχειριδίου ώστε να διασφαλιστεί η εποπτεία, και η ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς, αλλά και η συνοχή της εποπτείας των τραπεζών και στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Γκόρτσος Χ. (2011) «Βασιλεία ΙΙΙ»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Ελληνική Ένωση Τραπεζών, διαθέσιμο στο:

<http://www.hba.gr/5Ekdosis/UpIPDFs/sylogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf>

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (2013). ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2012. Διαθέσιμο στο: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2012e1.pdf?8112193e469d992f8487dca245bbad65>

Κολλίντζας Τ., Ψαλιδόπουλος Μ., Καραμούζης Ν., Χαρδούβελης Γ., Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές. Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών & Προβλέψεων. Eurobank, 2009.

Παπαδογιάννης Γιάννης, «Βασιλεία ΙΙ, Κατακλυσμιαίες αλλαγές στη λειτουργία των τραπεζών», Thesis.gr.

Ξένη

Altman, E. I., & Saunders, A. (1998). Credit risk measurement: Developments over the last 20 years. *Journal of banking and finance*, 21(11/12).

Amihud Y., DeLong G.L and A. Saunders (2003), "The effects of Cross-Border Bank Mergers on Bank Risk and Value", *Journal of International Money and Finance*.

Barth J., Caprio G. and Levine R. (2004), "Bank regulation and supervision: What works best?". *Journal of Financial Intermediation*, Vol 13, pp.205-248

Bessis, J. (2002). *Risk Management in Banks*. John Wiley & Sons Ltd.

Buch CM. and G. DeLong (2004a), "Cross-border bank mergers: What lures the rare animal?". *Journal of Banking and Finance*, Vol 28(9), pp 2077-2102

Caballero R. and Krishnamurthy A. (2009) "Global Imbalances and Financial Fragility" *American Economic Review Papers and Proceedings*, May, pp. 584-88.

Constancio, V. (2013) "The European Crisis and the role of the financial system", Speech by Vítor Constâncio, Vice-President of the ECB, at the Bank of Greece conference on "The crisis in the euro area" Athens, 23 May 2013 https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130523_1.en.html Dowd, K. (2007). *Measuring market risk*. John Wiley & Sons.

Cruz, M. G. (2002). *Modeling, measuring and hedging operational risk*. Chichester: Wiley.

Di Giorgio, G., & Di Noia, C. (2001). Financial regulation and supervision in the Euro Area: a four-peak proposal.

Fernandez A. and F.Gonzalez (2005), "How accounting and auditing systems can counteract risk-shifting of safety nets in Banking: Some international evidence". *Journal of Financial Stability*, Vol 1(4), pp 466-500

Jalilian, H., Kirkpatrick, C., & Parker, D. (2007). The impact of regulation on economic growth in developing countries: A cross-country analysis. *World development*, 35(1), 87-103.

Mulbert, P. O. (2009). Corporate governance of banks after the financial crisis-Theory, Evidence, Reforms. ECGI-Law Working Paper, (130).

Mulbert P.O. (2010) , Corporate Governance of Banks after the Financial Crisis -

Rossi S. & P. Volpin (2004), «Cross-country determinants of mergers and acquisitions". *Journal of Financial Economics*, Vol 74 (2), pp. 277-304

Saunders, A., Cornett, M. M., & McGraw, P. A. (2006). *Financial institutions management: A risk management approach* (Vol. 8). McGraw-Hill/Irwin.

Settor A. MPhil, FCCA (UK), CA (GH)-(2011), "Was Basel III necessary and will it bring about prudent risk management in banking?", SSRN- Bank of Ghana,2-19.

Soros, G. (2008). The new paradigm for financial markets: the credit crisis of 2008 and what it means. Basic Books. Theory, Evidence, Reforms, SSRN - Working Paper N. 151/2010, 3-20.

Wolf, M. (2010). Basel: the mouse that did not roar. *Financial Times*, 14, 13.